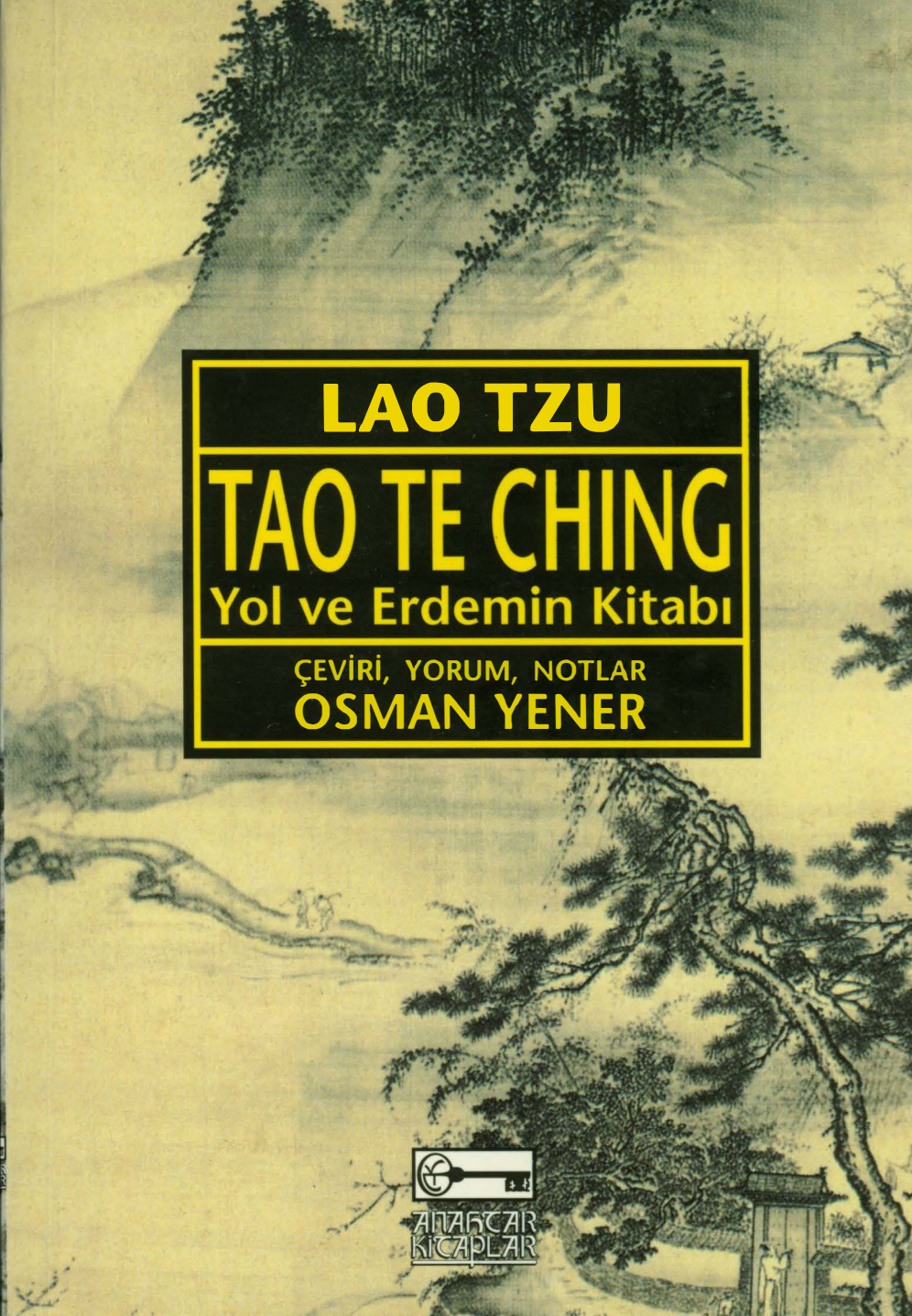
LAO TZU

TAO TE CHING

Yol ve Erdemin Kitabı

ÇEVİRİ, YORUM, NOTLAR

OSMAN YENER

ANAHTAR KİTAPLAR

POLİTİKA STRATEJİ DİZİSİ

BU DİZİDE ÇIKAN DİĞER KİTAPLAR:

KONFÜÇYÜS DÜŞÜNCESİNİN TEMELLERİ *Thomas Cleary*
SAVAŞ SANATI *Sun Tzu*
LİDERLİK SANATI *Thomas Cleary*
JAPON SAVAŞ SANATI *Thomas Cleary*
SAVAŞ HİLELERİ (Strategemler) *Harro von Senger*
SAVAŞ SANATINDA USTALAŞMAK *Thomas Cleary*
BEŞ ÇEMBER KİTABI *Miyamoto Musashi*
PRENS *Machiavelli*

Kültür
Kapısını

Açar.

ANAHTAR KİTAPLAR YAYINEVİ

Klod Farer Cad. İletişim Han No:7 Kat:2 34400 Cağaloğlu-İstanbul
Tel.: (0.212) 518 54 42 Fax: (0.212) 638 11 12

LAO TZU

TAO TE CHING

Çeviri - Yorum - Notlar:

OSMAN YENER

TAO TE CHING
LAO TZU

Kitabın Orijinal Adı:
Tao Te Ching

Yayın Hakları:
© Anahtar Kitaplar Yayınevi / 1998

Kapak Düzeni:
Nejat Ünlü

Kapak Filmi ve Grafik:
Ebru Grafik

Baskı:
Özener Matbaası

Cilt:
Güven Mücellit

Birinci Basım:
1998

ISBN 975-7787-72-8

LAO TZU

TAO TE CHING

Çeviri - Yorum - Notlar:
OSMAN YENER

ANAHTAR KİTAPLAR

Giriş

Sözcüklerin, kutsal metinlerin 'büyüsü', Tanrıya yakarırken, şefaat dilerken anlamını bilmediği sözcükleri mırıldanmaya alışmış ülkemiz insanına yabancı değildir. Kadim çağlardan gelen, çoğunluk dinsel içerikli, bazıları nasihat ve dünya tasavvurlarından oluşan metinlerin evin baş köşesinde, itinayla saklanması, hatta muska niyetine kullanılması Anadolu'da süregiden yaygın geleneklerden biridir. Elinizde tuttuğunuz kitabın farklı bir özelliği var: her ne kadar geç dönem taoizmindeki ritüellerin etkisiyle iyiden iyiye gizemli bir kılığa bürünse, kuşaklar boyunca çeşitli anlam değişikliklerine uğrasa da, bu kitaptaki aforizmalar, her çağın inanç sistemleriyle ve değer yargılarıyla örtüşecek bir esnekliğe sahiptir.

İncil'den sonra batı dillerine en çok çevrilen kitap olduğu söylenen Tao Te Ching (okunuşu: Dao De Çing) bugün elimizde bulunan en eski Çin metinlerinden biridir. Konfüçyus'la, metnin yazarı olduğu kabul edilen Lao-tzu'nun aynı çağda yaşadıkları, hatta bir ara görüştükleri kabul edilse de, Konfüçyus Tao Te Ching'i ünlü Klasik Eserler sıralamasına sokmamış. Tao Te Ching'in dili de, Konfüçyus'un Klasik olarak kabul ettiği eserlerdeki Eski Çince'den farklı ve anlaşılması daha zor. Bütün bu unsurlar kitabın aktarımını güçleştirdiği gibi, bir çok bölümde büyük farklar gösteren yorumların ortaya çıkmasına neden olmuş.

Bir Çin atasözü, bir resmin bin kelimeye bedel olduğunu ileri sürer. Alfabe yerine, resimlerden ya da işaretlerden türetilmiş ideogramlar kullanan bir halk için yerinde bir görüş. Çin'de kâğıdın bulunmasından önce metinler bambu tabletler üstüne 'kazınır', bu tabletler iplerle ya da deri parçalarıyla bağlanıp cilt haline getirilirdi. Tao Te Ching'in yazıldığı bambu tabletler ku-

şaktan kuşağa iletilirken, bazılarının kaybolduğu, bazılarının sırasının değiştiği öne sürüldü. İlk metinler alt alta sıralanmış ideogramlardan oluşurken, zamanla bunlar bölümlere ayrıldı ve numaralandı. En eski metnin, hayatını Tao Te Ching ve I Ching'in yazıya dökülmesine vakfetmiş olan Wang Pi'nin (İ.S. 226-249) elinden çıktığı söylenmektedir. Buna karşın günümüze ulaşan metinlerde oldukça büyük farklılıklar vardır ve orijinal metinlerin çevirmenleri çoğu kez birkaç kaynaktan yararlanmak ihtiyacını duymuşlardır. Ben bu çalışmada Çin kültürünü Batı'ya ileten saygın isimlerden Arthur Waley, Thomas Cleary, D.C.Lau, Ursula K. Le Guin ve Ch'u Ta-Kao'nun çevirilerini esas aldım. Ayrıca Alan Watts, Fritjof Capra, Bhagwan Shree Rajneesh gibi çağdaş düşünürlerin yorumlarından yararlandım.

Tao Te Ching'i layıkıyla anlamak için Çin tarihi ve Çin kültürü hakkında bilgilenmenin yararlı olacağı açıktır. Geniş kapsamlı bir çalışma isteyen bu tür bir bilgilendirme, bu kitabın amacını aşıyor. Yine de bazı kavramlara açıklık getirmek, bazı sözcüklerin eski (ve yeni) anlamları hakkında ön bilgiler vermek, okuyucu açısından aydınlatıcı olacaktır kanısındayım.

Gökyüzü ve Yeryüzü

Yeryüzünden kasıt, dünyada yaşayan canlı varlıklardır. Gökyüzünden ise, orta asya dinlerinde ve diğer bazı inançlarda görüldüğü gibi, tanrısal bir kutsallıktan çok, bilge ataların öldükten sonra gittikleri ve dünyayı gözledikleri mekan anlaşılmalıdır.

Tao

Çin dilinin en temel ve kapsamlı kavramlarından olan Tao, bütün Çin felsefelerinin ve öğretilerinin merkezinde yer alır. Tao yol, ilke, yöntem, öğreti, düzen gibi anlamlar yüklenebildiği gibi bir yapı, bütün sistemlerin yapılandığı bir matris, ya da evrenin gerçekliği olarak da kabul edilebilir. Bütün sanatlar ve bilimler

birer tao, ya da yoldur; bütün sanatların ve bilimlerin beslendiği kaynağa ise Tao, yani Yol denir.

Wu-wei

Wu-wei, hiçbir şey yapmama (eylemsizlik) halidir. Taoculuğun temel kavramlarından biri olan ve 'akıntıya karşı koymamak' şeklinde açıklanan wu-wei, bir çok yorumcuya göre pasifist bir tutum değildir. Davranışların hırsla, açgözlülükle, bencillikle yönlendirilmemesi anlamındadır.

Te

Genelde 'erdemlilik' (virtuality) sözcüğüyle karşılansa da, Te'ye ahlaki ya da etik anlamlar yüklemek yanlış olacaktır. Te daha çok, bir bitkinin şifa veren özellikleri gibi, yapıcı bir gücü, 'kendiliğinden' gelen enerjiyi anlatır. Dinbilimsel açıdan te, 'Allah'ın lütfu' gibi, insani çabaların dışında kalan olguları karşılar, ne var ki bu olguları doğaüstü bir Tanrısal gücün değil, doğanın kendi gücünün eseri olarak yorumlamak gerekir.

Son olarak, bu kitabın öyküsü hakkında birkaç söz söylemek isterim. Genel yayın yönetmenim Mehmet Atay elinde Cleary'nin yorumladığı Tao Te Ching'le gelip kitabı çevirmemi teklif ettiğinde ilk tepkim, 2,500 yıl önce kaleme alındığı söylenen ve çağlar boyunca pek çok düşünürü etkileyen bu çaptaki bir eseri Türkçeye aktarmanın beni aştığı yolundaydı. Öte yandan, '60'lı yıllardaki ilk gençliğimde derin izler bırakan ve dünya tasavvurumu biçimlendiren bir 'temel eser'le hemhal olmanın çekiciliği beni heyecanlandırdı. Nihayet, sevgili dostum Roger Norman'ın, kitabın İngilizce'de otuzun üstünde yorumunun bulunduğunu belirtmesinin verdiği cesaretle çeviriye başladım. 46. bölümde belirtildiği gibi, 'hiçbir kusur mülkiyet duygusundan büyük değildir.' Bu durumda birazdan okuyacağınız yorumdaki erdemin hepimizin ortak malı olduğunu öne sürmemde bir sakınca yok, ama kusurlar yalnızca bana aittir.

Osman Yener

Birinci Kitap

1

Yol kılavuz olabilir

Yol kılavuz olabilir,
ama yol tek değildir.

Adlar değişir.
Adsızdır göğün ve yerin başlangıcı,
Adlı her şeyin anasıdır.

Tutkusu olmayan gizliyi görür;
Tutkusu olan görüneni görür.

Bunlar aynı köktendir, ama adları farklıdır;
her ikisi de sırdır.
Sırların sırrı
harikalar bahçesinin kapısıdır.

Uzmanlar, bu ilk bölümün tatminkâr bir çevirisinin neredeyse olanaksız olduğunda birleşiyorlar. En iyisi onu, Borges'in Alef'i gibi, doğru okuduğunuz taktirde, içinde her şeyi bulabileceğiniz bir işaret gibi kabul etmek.

2

Herkes güzele güzel dese

Herkes güzele güzel dese,
güzellik olmaz.

Herkes iyiye iyi dese,
iyilik olmaz.

Böylece varlık ve yokluk birbirini üretir:
zor ve kolay birbirini tamamlar,
uzun ve kısa birbirini biçimlendirir,
yüksek ve alçak zıtlığı doğurur,
ses ve yankı ulanır,
ön ve arka birbirini izler.

Böylece Bilge Kişi çaba sarfetmeden işlerini yürütür,
söz söylemeden yol gösterir.

Bütün varlıklar çalışır; kimse bunun dışında kalmaz:
mülkiyet duygusu olmadan yaşarlarsa,
önyargısız hareket ederlerse,
ve başarıları başlarını döndürmezse,
başları dönmediği için
başarının meyvasını tadarlar.

3

Erdemin ve ahlâkın yüceltilmemesi

Erdemin ve ahlâkın yüceltilmemesi
kıskançlığı önler.

Güç ele geçen şeylere değer vermemek
hırsızlığı önler.

İsteyecek bir şey görmeyince
halkın kafası karışmaz.

Bilge yöneticiler;
zihni boşaltır, karnı doldurur,
hırsı zayıflatırken kemikleri güçlendirir,
halkın masum kalmasını ve hırstan arınmasını sağlar.

Bilge Kişi olaylara direnmez;
işler direnmeden yapılınca,
düzen bozulmaz.

Bilge yöneticinin zihni boştur; böylece herkesi taraf tutmadan dinler, hoşlanmak ya da itici bulmak gibi eğilimlere kendini kaptırmaz. Midesinin dolu olması, aç olmaması anlamına gelir ki, bu durumda kafası rahat olduğu için, hırs ve açgözlülük gibi zaafları olmayacaktır.

4

Yol boş bir kap gibidir

Yol boş bir kap gibidir
ama içi doludur.
Sen doldurmasan da
içindeki tükenmez.
Dibi yoktur,
bütün varlıkların atası odur.

Keskinlikleri köreltir,
kargaşayı giderir,
ışığı yumuşatır,
yeryüzüne uygun hale getirir.—

Hiçbir zaman kurumayan derin bir göl gibidir.
Kimin çocuğu olduğunu bilmiyorum,
Hayalin yaratılışından önce de vardı.

Işığı yumuşatır,
yeryüzüne uygun hale getirir

dizesi Zen budizmde, aydınlığa eriştikten sonra yeniden dünyaya dönerken, bütün varlıkları şefkatle kucaklamayı simgeleyen bir terim olarak yerini almıştır. Taocular bu dizeyi, aydınlanmış kişinin dünya işlerine yaklaşımı olarak değerlendirirler.

5

Gökyüzü ve yeryüzü insafsızdır

Gökyüzü ve yeryüzü insafsızdır;
onlar için bütün varlıklar saman köpeklerdir.*

Bilge insanî duygulardan arınmıştır,
Bilgenin gözünde bütün insanlar saman köpeklerdir.

Gökyüzüyle yeryüzü arasındaki boşluk
körük gibidir;
boştur, ama tükenmez;
inip kalktıkça daha çoğunu verir.

Çok konuşan boş konuşur
bildiğini kendine saklamak daha iyidir.

Chuang Tzu'ya göre 'saman köpek' bir adak simgesidir. (Chuang Tzu, XIV): 'Saman-köpek, kullanılmadan önce bir kutuya konur, üstü ipekle örtülüp adaklar sunulur. Kullanıldıktan sonra, çevresinde dolaşanlar başına ve kalçasına ayaklarıyla basarlar, sonunda ot-biçici köpeği alır ve ateşe atar.'

6

Vadideki ölmeyen ruh

Vadideki ölmeyen ruha
gizemli dişi derler.

Gizemli dişinin kapısı
gökyüzünün ve yeryüzünün kaynağıdır.

Sonsuzdur, varoluşun sınırındadır,
onu elde etmek istiyorsanız, zorlamayacaksınız.

Vadi ve Ruh, evrenin iki yapıcı öğesi olan yin ve yang'e (erkek-dişi, pozitif-negatif vb.) karşılıktır. Bu konudan 39. bölümde de söz edilmektedir.

7

Gökyüzü sonsuzdur, yeryüzü ölümsüzdür

Gökyüzü sonsuzdur, yeryüzü ölümsüzdür.
Bu neden böyledir? Çünkü,
kendileri için yaşamazlar;
bu yüzden sonsuza dek yaşarlar.

Böylece bilgeler kendilerini sona sakladılar,
ve birinci geldiler;
kendilerini yok saydılar,
hayatta kaldılar.
Bu özden geçiş değil midir,
onları başarılı kılan?

8

En büyük iyilik su gibidir

En büyük iyilik su gibidir:
sudaki iyi herkese yarar,
su bu iyiliği umursamadan yapar.

İnsanların hor gördüğü yerlerde akar;
böylece Yol'a daha yakın olur.

Su, yatağındaki toprağı verimli kılar;
gönlündeki iyilik engindir,
dostlukta cömerttir,
sözüne güvenilir,
yönetimi düzenlidir;
çalışmada beceriklidir,
işini vaktinde yapar.

Direnmediği için,
yolunu şaşırmaz.

9

Oku sonuna kadar ger

Oku sonuna kadar ger,
keşke bu kadar asılmasaydım diyeceksin.
Kılıcı kıldan ince bile,
bir süre sonra körleşir.
Evini bronz ve yakutla doldur,
hırsızlar kapına dolar.

Varlık ve mevki kişiyi kibirli yapar,
mahvına neden olur.
Kişi işini bitirince çekilmeli;
budur Gökyüzünün Yolu.

Kişi işini bitirince çekilmeli;
budur Gökyüzünün yolu.

Huang Mocai şöyle diyor; "Eski Bilgelerin nerede öldüğünü kimse bilmez. Yol bitince kimselerin bilmediği yere gitmek bu olmalı."

10

Huzursuz ruhun çözülmesi

Huzursuz ruhunun çözülmesini önleyip,
ruhsal bedenini kucakladın mı?
Nefesini yoğunlaştırırken,
bebek gibi esnek ve yumuşak mısın?

Algılarını saflaştırıp
kusursuz kıldın mı?
Kendini öne çıkarmadan
halkını seviyor, ülkeyi yönetiyor musun?

Cennetin kapılarını açıp kaparken,
dişiliğini kullandın mı?
Ülkenin her yanını, müdahale etmeden,
zihninle dolaşıyor musun?

Besle, büyüt onları,
ama sahiplenme.
Yönlendir, ama onlara yaslanma.
Liderleri ol, ama yönetme.
Bunun adı Gizemli Güçtür.

11

Otuz ok bir merkezde buluşur

Otuz ok bir merkezde buluşur:
tekeri kullanışlı kılan,
okların olmadığı yerdir.

Çömlekçinin çarkı çömlek yapar,
çömleği kullanışlı kılan
içindeki boşluktur.

Bir odaya kapı ve pencereler açsan,
onları kullanışlı yapan,
içlerindeki boşluktur.

Bu yüzden varlık yararlıysa,
Yokluk kullanışlıdır.

12

Renkler

Göz renkten görmez olur,
Kulak sesten duymaz olur,
tat damağı köreltir,
kovalamaca ve av;
kişinin aklını başından alır.

Zor elde edilen yararlar
kişiye zarar verir.
Bu yüzden bilge göz için değil
dünya için çalışır,
ilkinden uzaklaşır, ikincisine yaklaşır.

Bu satırlar genelde, değerli nesneler arzu eden kişinin zamanla açgözlü olacağı, hırsızlık yapacağı şeklinde yorumlanmıştır. Bir başka yoruma göre de bünyeyi sağlamlaştırmak, ilaç aramaktan evladır.

13

Yüceltme ve yergi kafayı bulandırır

Yüceltme ve yergi kafayı bulandırır;
yüksek mevkiler kişiyi mutsuz kılar.

Yüceltme ve aşağılama nedir?
Yüceltme aşağılık bir şeydir:
yüceltilirsen şaşırırsın,
aşağılanırsan mutsuz olursun.
Kısacası yüceltilmek ve aşağılanmak kafayı bulandırır.

Yüksek mevkiler neden kişiyi mutsuz kılar?
Derdin çokluğu
benliktendir.
Benlik olmasa
dert olur muydu?

Bu yüzden halkla ilişkilerinde
rütbesini bir benlik gibi kuşanan yönetici,
yönetim için en uygun kişidir.
Halkını benliği gibi seven kişi
devleti teslim edebileceğin kişidir.

14

Bakınca görmezsin

Bakınca görmediğimiz şeye
sadelik deriz.
Dinleyince duymadığımız şeye
incelik deriz.
Anlamaya çalışıp da kavramadığımız şeye
giz deriz.

Bu üçü bütünüyle keşfedilemez,
böylece bütünleşip bir olurlar.
Ne yukarısı parlaktır, ne de aşağısı karanlık.
Sürüp gidendir, isimsizdir, yeniden hiçliğe döner.

Bunun adı,
biçimsizliğin biçimi,
hiçliğin imgesidir;
bunun adı zihinsel soyutlamadır.
Ona bak; yüzünü görmezsin,
takip et; sırtını görmezsin.

Bugünkü dünyayı yönlendirmek için
eski Yol'dan ayrılma;
eskiyi bilme yeteneği,
Yol'un esasıdır.

15

Geçmişin yetenekli savaşçıları

Geçmişin yetenekli savaşçıları ince düşünürlerdi,
güçleri gizemliydi,
öyle derindiler ki anlaşılmazlardı.

Anlaşılmaz oldukları için,
onları bildiğimiz dille anlatmaya çalışacağım.
Kışın nehri geçen biri kadar uyanıktılar,
her şeyden kuşkulanan biri kadar dikkatliydiler;
bir konuk kadar temkinli,
eriyen buz kadar rahattılar.
Yontulmamış odun kadar basit,
vadiler kadar açık,
çamurlu su kadar esrarlıydılar.

Kim, bulanık bir suyken,
dinginleşip berraklığa ulaşır?
Kim, bir yandan dinlenirken,
bir yandan yavaş yavaş canlanır?

Yol'u takip edenin bütünlük kaygısı yoktur.
Bütünlük kaygısı olmadığı için,
bütünlüğe erişir ve sil baştan yapmaz.

16

Boşluğun zirvesine ulaş

Boşluğun zirvesine ulaş,
en derin huzuru bul.
Bütün varlıklar uyum içindeyken,
ben geri dönüşleri izlerim.
Her şey serpilip gelişir,
her biri köküne döner.

Köklere dönmeye dinginlik denir;
yaşama dönüş denir,
Yaşama dönmeye sonsuzluk denir,
sonsuzluğu bilmeye aydınlanma denir.
Sonsuzluğu bilmeyen, gelişigüzel davranan bedbaht olur.

Sonsuzluğu bilmek kişiye bakış açısı kazandırır;
bu bakış açısı tarafsızdır.
Tarafsızlık en büyük soyluluktur;
en büyük soyluluk kutsaldır,
kutsallık Yol'dur.
Yol sonsuzdur,
bedenin ölmesi Yol'u engellemez.

17

Çok büyük yöneticiler

Çok büyük yöneticilerin kendi ülkelerinde
yalnızca adları bilinir.
İkinci büyükler sevilir ve sayılırlar.
Daha alttakilerden korkulur ve uzak durulur.

Bu yüzden inanç yeterli değilse,
ve güvensizlik halkı kuşatmışsa bu,
kelimelere aşırı değer yüklemekten kaynaklanmıştır.

Herkes işini yapar, görevini yerine getirir;
sıradan insanlara sorsan,
biz bir şey yapmadık derler.

18

Büyük Yol'dan sapınca

Büyük Yol'dan sapınca,
insancıl görevler öne çıkar.
Zekâ öne çıkınca,
yaratıcılık artar.
Dostlar bizden uzaksa,
ailemize sarılırız.
Devletin yönetimi,
karanlık işlerle yozlamışsa,
sadık yöneticiler artar.

19

Bilgeliği bırak, bilgiden geç

Bilgeliği bırak, bilgiden geç,
halka yüzlerce yarar sağlarsın.
İnsancılığı bırak, görev duygusundan geç,
halkta aile sevgisi ağır basar.
Hüneri bırak, kârdan geç,
ortada hırsız falan kalmaz.

Bu üçü
sahte ziynet eşyalarıdır;
hem başarısızlığa
hem de saplantılara yol açarlar.
Geçici ve eğreti olmayanı gör,
lekesiz olanı kucakla,
bencilliği azalt,
arzuyu yoket.

20

Öğrenmekten geç, derdin kalmaz

Öğrenmekten geç, derdin kalmaz.
Evet ve tamam nice ayrıdır?
İyi ve kötü nice ayrıdır?

Korkutan şeyler gerçekten korkunçtur.
Kendine dönmeyen çılgına döner!
Halkın çoğu boğazlanmış bir sığırı kebap yapar,
ya da ilkbaharda manzaranın tadını çıkarır gibi,
bayram eder.
Bense gidecek yeri yokmuş gibi neşeyle dolanan,
henüz gülmeyi öğrenmemiş bebek misali,
tek başıma, herkesten uzak.

Çok kişi çok şeye sahip,
bir bende bir şeyler eksik gibi.
Pek cahil bir kafam var
basit, hem de katışıksız.
Sıradan insanlar parlar;
bir ben gölgede kalırım.
Sıradan insanlar hep tetiktedir;
bir ben sıkıntısız yaşarım,
okyanuslar kadar sakin,
hiçbir yere demir atmamış gibi, pür keyif.

Su Che'ye göre; "Yol her şeyin anasıdır." Çok kişi başka şeylerin peşine düşüp Yol'u unutur, ancak bilge 'şeylerden' etkilenmez ve bebeğin anne memesine uzanması gibi Yol'a ve onun temel kaynağına uzanır.

İnsanların çoğu yol yöntem bilir;
bir ben sade ve basitim.
Bir ben ötekilerden farklıyım;
çünkü anadan beslenmeyi yeğlerim.

21

Üstün erdeme ulaşmak için

Üstün erdeme ulaşmak için
Yol'u takip etmen yeter.
Yol, nesne olarak, soyut ve kaygandır:
kaygan ve soyut olduğu için içinde imgeler vardır;
soyut ve kaygan olduğu için, içi doludur.
Derin ve gizlidir içi, canlıdır:
bu canlılığa dokunabilirsin;
gerçektir.
Kadim çağlardan bugüne,
adı hep yaşar;
güzellikler onunla var olur.

Güzelliklerin böyle olduğunu nasıl biliyorum?
Böyle biliyorum.

Böyle biliyorum
Yol'la biliyorum.

22

İncelikli davranırsan bütünlüğünü korursun

İncelikli davranırsan bütünlüğünü korursun;
eğilirsen dik kalırsın.
Boşalırsan dolarsın,
eskirsen yenilenirsin.
Tutumluluk kazançtır,
aşırılık kargaşadır.

Bilge bütünlüğü
bir dünya tasavvuru bilir.
Kendini görmediği için
açık seçiktir.
Kendini göstermediği için,
göze çarpar.
Kendini övmediği için,
işinde ustadır.
Kendiyle gururlanmadığı için,
uzun ömürlü olur.
Kimseyle yarışmadığı için,
kimse onunla yarışamaz.

Şu eskilerin 'ince davranış' dediği,
boş kelam mıdır?
Eksiksizse doğruluk,
yine buna döneriz.

23

Az konuşmak doğallıktır

Az konuşmak doğallıktır.
Seher rüzgarının bütün sabah sürmeyişi bundandır,
sağanak da gün boyu sürmez.
Bunu kim yapar? Gökyüzü ve yeryüzü.
Gökyüzü ve yeryüzü bile sonluysa,
vay kısa ömürlü insanoğlunun haline!

Bu yüzden Yol'u izleyen Yol'la bütünleşir;
erdemli erdemle bütünleşir,
kaybeden kayıpla bütünleşir.

Yolla bütünleşen kazancından memnundur,
erdemle bütünleşen kazancından memnundur,
kayıpla bütünleşen kazancından memnundur.
Güvenin eksik olduğu yerde güvensizlik hakim olur.

24

Parmak ucunda yürüyen ayağa kalkamaz

Parmak ucunda yürüyen ayağa kalkamaz,
Ayaklarını yayan doğru dürüst yürüyemez;
Kendini gören hiçbir şey görmez;
kendini öne çıkaran şana şöhrete ermez;
kendini öven değersizdir,
böbürlenen yarına kalmaz.

Yol'a göre bütün bunlar aşırı tüketim ve ifrattır.
Bazıları bundan uzak durur,
Yol'dakiler bundan kaçınır.

25

Şekilsiz, farklılaşmamış bir şey

Gökyüzünden ve yeryüzünden önce;
şekilsiz, farklılaşmamış bir şey vardı;
sessiz ve dingin, tek başına, değişmeyen,
sonsuz döngülerden tehlikesizce geçen,
dünyaya analık yapabilecek bir şey.

Adını bilmem;
ona Yol derim.
Ad koymak gerekirse,
ona Büyük derim.
Büyük yol alır;
yol uzaklara gider;
uzaklara giden geri döner.

Bu yüzden Yol büyüktür,
gökyüzü büyüktür,
yeryüzü büyüktür,
krallık da büyüktür.
Dört büyüklük var,
bunlardan biri de krallıktır.

İnsanoğlu yeryüzünü taklit eder,
yeryüzü gökyüzünü,
gökyüzü Yol'u,
Yol doğayı taklit eder.

Krallıktan kasıt insanlar alemidir.

26

Ağır hafifin temelidir

Ağır hafifin temelidir;
sükunet faaliyetin efendisidir.

Bu yüzden örnek kişi gün boyunca
yükünü bırakmadan yolculuk eder.

Ev sessiz ve sağlamsa,
o sakin ve huzurludur.

On bin yükün sahibi yönetici
Nasıl hafiflesin?
Hafiflerse temel kaybolur;
faal olursa efendilik kaybolur.

27

İyi işler

İyi işler iz bırakmaz,
iyi sözcükler hatasızdır,
iyi yapılmış plan hesapsızdır.
İyi kapatılmış bir şeyin üstünde kilit yoktur,
ama kimse onu açamaz.
İyi bağlanmış bir şeyin üstünde sicim yoktur,
ama kimse onu çözemez.

Bu yüzden bilge, insanları kurtarmayı yeğler,
ve kimse harcanmamış olur;
varlıkları kurtarmayı yeğler,
ve hiçbir varlık harcanmaz.

İyi insanlar
iyi olmayanların öğreticisidir.
İyi olmayan insanlar
iyi olanların elindeki malzemedir.
Öğreticisine değer vermeyen, malzemesini
önemsemeyenler,
bilgili bile olsalar yanılgı içindedirler.
Bunun adı temel gizdir.

28

Erkekliği bil

Erkekliği bilen, ama dişiliğe dönen;
derin koyaklarda akan dere gibi,
dünyayı içine alır.
Akan bir dere ol,
sonsuz erdem seni bırakmaz,
yeniden ilk günkü saflığına dönersin.

Akı bil, karayı koru;
dünyaya örnek ol.
Dünyaya örnek olursan,
sonsuz erdem asla ters yola girmez,
yeniden sonsuzluğa döner.

Işıyanı bil, karanlığı koru;
dünyaya açık ol.
Dünyaya açık olursan,
sonsuz erdem elverir,
yeniden basitliğe dönersin.

Basitlik araç yaparken yitirilir,
bilgeler bu araçları kullanır.
Bu yüzden büyük tasarımcı hiçbir ayırım yapmaz.

29

Dünyayı elde etmek istersen

Dünyayı elde etmek istersen,
ve bunu yapmak için tertiplere girersen,
sonunu getiremezsin.
Dünyadaki en yüce araç,
tertiplere girmekle yapılamaz.
Tertiplere giren onu bozar;
sıkı sarılan kaybeder.
Kimi önden gider, kimi takip eder,
kimi üfler, kimi esip geçer,
kimi güçlüdür, kimi zayıf,
kimi zarı dolu atar, kimi cebini boşaltır.

Bilge bu yüzden aşırılıkları yok eder,
gösterişi yok eder,
kibiri yok eder.

30

Liderlere Yol'u gösteren

Liderlere Yol'u gösteren
dünyayı silahlanmak zorunda bırakmaz,
çünkü böyle şeyler hep geri teper.

Ordunun geçtiği yeri dikenler bürür;
savaşları acı yıllar izler.
Bu yüzden iyi general,
etkili olur, sonra durur.
Zaferin nimetlerinden yararlanmaz,
gücü ele geçirmeye kalkmaz:
etkilidir, kendini beğenmiş değil;
etkilidir, gururlu değil,
etkilidir, kibirli değil.
Tam zamanında etkili olur
ama zora başvurmaz.

Gücün zirvesine erişen, yaşlanmaya başlar;
bu, Yol gösterenin olmamasından kaynaklanır.
Yol göstereni olmayan kısa zamanda tükenir.

31

İyi silahlar

İyi silahlar kötü niyetlerin araçlarıdır:
Yol'da olan onlardan uzak durur,
onlarla ilgilenmez.
Yol'da olan evde sol yanına,
savaşta sağ yanına öncelik verir.

Silahlar, kötü niyet araçlarıdır,
Yol'da olan onları ancak
zorunlu olunca
ve keyif almadan kullanır,
Zafer kazanmak,
övünülecek bir şey değildir;
zaferiyle övünen,
öldürdüğü için övünür;
öldürdüğü için övünen,
amacına erişemez.
Sol hayırlı işlerin yeridir,
sağ kötü niyetin yeridir;
böylece, teğmenin yeri solda,
generalin yeri sağdadır.

Bu satırlarda, kadim dinsel geleneğin tersi bir tutum görülmesi ilginçtir. Geç dönem Taocu metinlerde eski geleneğe dönülmüş ve 'sol-elin yolu' aşağılayıcı anlamda kullanılmıştır.

Bir çok yorumcu, bu bölümün en karışık ve çözülemeyen bölümlerden biri olduğunu söylerler.

Kısacası, güç yarışına girdiğinde,
yas tutar gibi yarış.
Çok insan öldürdüğünde,
onlar için kederle ağla.
Savaş kazandığında,
yas tutarak kutla.

32

Yol sonsuzdur, ama adı yoktur

Yol sonsuzdur, ama adı yoktur.
Yontulmamış odun önemsiz de olsa,
dünya ona hâkim olamaz.
Beyler ve hükümdarlar ona sahip olmaya çalışır,
bütün varlıklar doğal olarak ona dönerler.

Gökyüzü ve yeryüzü birleşince,
ortalığı tatlı çiy damlaları kaplar.
Bu insan işi değildir;
doğada kendiliğinden oluşur.

Tasarımlara girişirsen ad koyarsın.
ad koymaya başlayınca,
nerede duracağını bilmelisin.
Nerede duracağını bilmekle,
tehlikeden arınırsın.

Nehirler ve denizler
vadilerdeki dereler için neyse,
Tao da dünya için odur.

33

Başkasını bilen

Başkasını bilen zekidir;
kendini bilen aydınlanmıştır.
Başkasını alteden kudretli;
kendini alteden erdemlidir.
Halinden memnun olan zengin,
erdemle hareket eden iradelidir.

Yerini kaybetmeyen kalıcı olur;
Yokolmadan ölmesini bilen, uzun yaşar.

Legalistler son satırı "Ölüp de unutulmayanlar uzun yaşar" şeklinde okur.

34

Yüce Yol evrenseldir

Yüce Yol evrenseldir;
hem sağa, hem sola uygundur.
Yaşamak için bütün varlıklar ona güvenir,
o kimseyi reddetmez.

İşini bitirdikten sonra üstünde durmaz.
Bütün varlıkları sevgiyle kucaklar,
ama onlara buyurmaz.
Hiçbir talebi olmadığı için ona küçük denebilir.
Bütün varlıklar ona döndüğü halde,
buyurgan olmadığı için ona büyük de denebilir.

Böylece Bilge Kişi asla büyüklük peşinde koşmaz;
ve büyüklüğe erişir.

35

Yüce düşünceye sarılınca

Yüce düşünceye sarılınca,
dünyanın başı derde girmez,
huzurlu, dengeli, dingin, sürer gider.

Müzik ve güzel yemekler,
yoldan geçenin iştahını kabartır;
ama Yol'un sundukları
öyle basittir ki tadı bile yoktur.
Bakarsınız görülmez;
dilersiniz duyulmaz;
kullanırsınız, tüketemezsiniz.

36

Şikayetçiysen

Şikayetçiysen,
bırak daha da büyüsün.
Çökertmek istersen,
bırak daha da güçlensin.
Yoketmek istersen,
bırak dal budak sarsın.
Alıp götürmek istersen,
bırak başkasının olsun.

Buna gizli aydınlanma denir.
Esneklik ve vericilik,
hoşgörüsüzlüğe, baskıya üstün gelir.
Balıklar derinlerden çıkmasın;
ülkenin etkin araçlarını
başkaları görmesin.

Ülkenin etkin araçları, ülkeyi yöneten mekanizma ve/veya strateji ve devlet sırlarıdır; yanlış ellerde bu araçlar, tehdit edici bir güce dönüşebilir.

37

Yol hiçbir şey yapmaz

Yol hiçbir şey yapmaz
ama yapmadığı hiçbir şey yoktur.
Beyler ve hükümdarlar bunu bilse,
bütün varlıklar kendiliğinden yetkinleşirdi.
Yetkinleşince, harekete geçmek isterlerse,
onları adsız sadelikle dengelerdim.
Öyle ki, adsız sadeliği bile istemezlerdi.

İstememekle, sükunet bulurlar,
ve dünya kendine çeki düzen verir.

İKİNCİ KİTAP

38

Yüksek erdem

Yüksek erdem erdemli davranmaz;
bu yüzden erdemlidir.
Alçak erdem erdemli davranır;
bu yüzden erdemsizdir.
Yüksek erdem hesapsızdır,
ona tertiple, gayretle ulaşılmaz.
Alçak erdem yaratılır,
ulaşmanın yolu vardır.

Yüksek insanlığın,
beklentisi yoktur.
Hak iddia edenin,
beklentisi vardır.
Yüksek görev yapanlar zorla da olsa
itaatsizleri yola getirir.

Bu yüzden erdem Yol'un kaybedilmesiyle;
insanlık erdemin kaybedilmesiyle,
görev insanlığın kaybedilmesiyle,
incelik görevin kaybedilmesiyle ortaya çıkar.

İtaat ve güven tükenip,
düzensizlik baş gösterince
sadakat gerekli olur.
İhtiyat, Yol'un çiçeği,
ve cehaletin başlangıcıdır.

Bu yüzden büyük insanlar,
tükenişin olduğu yerde değil,
bereketin olduğu yerde bulunurlar.
Çiçeğin değil,
meyvenin olduğu yerde bulunurlar.
Birinciyi bırakırlar ve ikinciyi alırlar.

39

Kadim günlerdeki birlik

Kadim günlerde Birliğe ulaşılınca,
gökyüzü açtı,
yer sağlamlaştı,
ruhlar canlandı,
vadilerdeki dereler doldu,
varlıklar can buldu,
birliğe ulaşınca efendiler dünya yararı için çalıştılar.

Bütün bunlar birlik sayesinde oldu;
gökyüzü açık olmazsa fırtınalar kopar;
yeryüzü sağlam olmazsa çöker;
ruhlar canlanmazsa tükenir;
dereler dolmazsa kurur;
varlıklar doğmazsa yokolur;
krallar dünya yararı için çalışmazsa
tahtlarından olurlar.

Bu yüzden soyluluk alçak gönülden,
yüce alçaktan kaynaklanır.
Bu yüzden soylu kişi kendini yalnız, kusurlu ve
değersiz görür.

Bütün bunlar alçak gönüllülük değil de nedir?
Övgüyü yinelemek övgü değildir;
onlar (soylular) mücevhere benzemek istemez.

40

Yolun hareketi geri dönüşlüdür

Yolun hareketi geri dönüşlüdür;
kullandığı yöntem boyun eğmektir.
Dünyadaki her şey varlıktan doğar;
varlıksa hiçlikten.

41

Üstün insana Yol'dan söz etsen

Üstün insana Yol'dan söz etsen,
gayretle işe sarılır.
Orta halliye söz etsen,
bazen anlar, bazen anlamaz.
Nasipsize söylesen vay haline,
kahkahayla güler.
Gülmeseydi, Yol yol olmazdı.

Bu yüzden şöyle denmiştir:
aydınlığın Yol'u karanlık görünür,
ilerlemenin Yol'u geri çekilmek gibidir.
Düz yol engebeli;
yüksek erdem boş;
en saf beyaz renksiz,
her şeyi kucaklayan erdem yetersiz,
yapıcı erdem özensiz,
basitlik solgun görünür.

En büyük meydanın köşeleri yoktur,
en büyük kap en yavaş dolar,
en büyük ses zor duyulur,
En büyük Hayal şekilsizdir,

Yol adsızlığın ardına gizlenmiştir.
Gelişim ve kusursuzluk yalnızca Yol'a özgüdür.

42

Yol bir'den doğar

Yol'dan bir doğar
birden iki,
ikiden üç,
üçden onbin şey doğar;
bütün varlıklar, uyum içinde,
yin'i barındırır, yen'i kucaklar.

İnsanların hoşlanmadığı şeyler,
yalnız, kusursuz ve değersiz olmaktır;
şu işe bakın ki,
hükümdarlar da aynı dertten yakınır.
Bu yüzden insan azalırken çoğalır,
çoğalırken azalır.

Başkalarının öğrettiklerini,
ben de öğretirim.
Zorba kendi ölümünün efendisi olamaz:
benim için en değerli öğreti budur.

Zorba kendi ölümünün efendisi olamaz

Bu satırdan zorbalığın sahibine geri döndüğü, mahvına neden olduğu anlaşılmalıdır.

43

Dünyadaki en yumuşak şey

Dünyadaki en yumuşak şey
en sert şeyi altında ezer.

Hiçlik en sıkışık odada bile yer bulur;

Hesapsız davranmanın insanı zenginleştirdiğini
buradan anlarız.

Konuşmadan yol göstermek, çabalamadan zenginleşmek,
dünyada pek az insan bunu başarır.

44

Ad ve beden

Hangisi sana daha yakın, adın mı, bedenin mi?
Hangisi daha çok, bedenin mi, sahip olukların mı?
Hangisi daha yıkıcı, kazanç mı, kayıp mı?

Aşırı düşkünlük büyük harcamalar gerektirir,
çok şeye sahip olanın kaybı da çoktur.

Sana yeteni bilirsen,
rezil olmazsın.
Nerede duracağını bilirsen,
beladan uzak olursun.
Bu yolla uzun yaşamak olasıdır.

45

En kusursuz

En kusursuz kusurlu görünür;
ama kullanmakla tüketemezsin.
En dolu kap, boş gibidir;
kullanmakla bitiremezsin.
En düz eğri görünür;
en büyük maharet sakarlık gibidir,
en güzel sözler, ağızdan geveler gibi çıkar.

Hareket, soğuğu yener,
dinginlik sıcağı yener.
Berraklık ve dinginlik dünya için en uygunudur.

46

Dünyada Yol varsa

Dünyada Yol varsa,
yağız atlar tarlalara sürülür.
Dünyada Yol yoksa,
çiftliklerde savaş atları yetişir.

En büyük suç hırsı onaylamaktan büyük değildir;
hiçbir felaket açgözlülükten büyük değildir,
hiçbir kusur mülkiyet duygusundan büyük değildir.

Hoşnutluğun doyumu her zaman yeterlidir.

47

Kapılarının önüne çıkmadan

Kapılarının önüne çıkmadan
evreni bilirler.
Pencereden bakmadan,
gökyüzünü görürler.

Ne kadar uzağa gitsen, o kadar az bilirsin;
bu yüzden bilgeler gitmeden bilirler,
bakmadan görürler,
yapmadan başarırlar.

48

Öğrendikçe

Öğrendikçe, her gün daha çok şey bilirsin;
Yol'daysan, her gün bir şeyler kaybedersin.
Kaybede kaybede,
sonunda eylemsizliğe ulaşırsın;
hiçbir şey yapmazsan, yapılmadık hiçbir şey kalmaz.

Dünyayı fethetmenin yolu,
hiçbir şey yapmamaktır.
Çünkü ne yapsan,
çaban dünyayı fethetmeye yetmez.

49

Bilgenin benliği yoktur

Bilgenin benliği yoktur
başkalarının benliğini kendinin yapar:
iyilere iyi,
iyi olmayanlara da iyidir;
böylece iyiliğe ulaşır.
Sadık olana sadık,
sadık olmayana da sadıktır;
böylece sadakate ulaşır.

Bilge dünyayla uyum içindedir,
dünyayı basitlikle yönetir.
Bilge dünyayla ilgilidir:
Kafası dünya için bulutludur.
İnsanların kulaklarını ve gözlerini çevirdiği şeye,
annenin çocuklarına baktığı gibi bakar.

(Bilgelerin) *kafası dünya için bulutludur*

Bilge insanı yargılarken onu hakir görmez, küçük hesaplar peşinde koşmaz; bu yüzden insanları kusurları ve zayıflıkları için yargılamayan geniş yürekli Budist azizlerinin kör olduğu söylenir.

50

Yaşamdan ölüme

Bir yönde yaşam, ötekinde ölüm varsa;
yaşamı takip edenler onda üçtür,
ölümü takip edenler onda üçtür;
insanların yaşamında,
ölümlerine zemin hazırlayan acılar da onda üçtür.
Bu neden böyle?
Gereksiz yere çaba gösterdikleri için böyle.

Derler ki
yaşamlarını iyi düzenleyenler
yeryüzünde gergedanlarla ve arslanlarla karşılaşmazlar,
savaşta silah kuşanmazlar.
Gergedanlar boynuzlarını saplayacak yer bulamaz;
kaplanların pençeleri onlara ulaşmaz;
silahlar onlara yetişmez.
Neden?
Çünkü onlara ölüm yoktur.

51

Yol hayat verir

Yol hayat verir,
erdem besler,
eşya biçimlendirir,
koşullar olgunlaştırır.
Bütün varlıklar Yol'a saygı duyar,
ve erdeme değer verir.

Yol'un saygınlığı,
ve erdemin değeri
varlıkların lütfuyla değil,
kendiliğinden öyledir.
Böylece Yol doğurur ve besler,
büyütür ve geliştirir,
biçimlendirir ve olgunlaştırır,
besler ve korur.

Yaşam verir, ama sahiplenmez;
önyargısızdır, haddini bilir,
hükmetmeden yönlendirir.
Bunun adı gizli erdemdir.

52

Dünyanın bir başlangıcı var

Dünyanın bir başlangıcı var
bu, dünyanın annesidir.
Bir kez anneyi buldun mu,
çocuğu onunla tanırsın
Bir kez çocuğu tanıdın mı,
can tenden gitse de yok olmayan
anneyle olmak için geri dönersin.

Gözlerini ört, bütün kapılarını kapa,
hayatın boyunca çalışıp yorulmazsın.
Gözlerini aç, işini yap,
hayatın boyunca kurtulamazsın.

Küçüğü görmek açık görüşlülüktür;
esnekliktir,
güçtür.
Işığın aydınlığını kullanıp,
kendine zarar verecek işler yapmadan,
yeniden ışığa dönersin.
Buna sonsuza ulaşmak denir.

53

Yol'a girdikten sonra

Yol'a girdikten sonra,
bilgi kırpıntılarıyla karşılaşırsın,
bunları uygularken özen göster.

Yol alçak ve düzdür,
ama bazıları yan yolları yeğler.

Saraylar fazla süslüyse,
tarlalar ihmal edilir,
tahıl ambarları boşalır;
saraydakiler renkli giysilerle gezer
keskin kılıçlar taşır,
doyasıya yiyip içer,
gereğinden fazlasına sahip olurlar.
Buna hırsızların cakası denir;
Yol bu değildir.

54

Sağlam yapılar çökmez

Sağlam yapılar çökmez,
güçlü sarılan kolay bırakmaz;
ardından gelenler onu hep saygıyla anar.

Bunu geliştir, erdem gerçek olur;
evinde uygula, erdem evine bereket getirir;
yörende uygula, erdem uzun ömürlü olur.
dünyada uygula, erdem evrensel olur.

Kendini kendinle,
evini evinle,
yöreni yörenle,
ülkeni ülkenle,
dünyayı dünyayla bil.

Dünyanın halini nereden bilirim?
İşte bundan.

55

Gizli erdemin gücü

Gizli erdemin gücü
bebeğe benzer:
zehirli yaratıklar onu sokmaz,
vahşi hayvanların pençeleri ona ulaşmaz,
yırtıcı kuşlar ona saldırmaz.
Kasları esnektir,
ama tuttu mu bırakmaz.
Dişinin ve erkeğin çiftleştiğini bilmez ama,
cinselliği uyanmıştır;
canlılığın açık belirtisi budur.
Gün boyu katılmadan, tıkanmadan ağlar;
uyumun canlı kanıtıdır bu.

Uyumu bilmek tutarlılıktır;
tutarlılığı bilmek berraklık,
yaşamı zenginleştirmek cömertlik,
düşünceye hakim olma enerjisi güçtür.
Varlıklar güçlerinin zirvesine erişince solmaya başlarlar;
bu, Yol'da olmayanlar için böyledir.
Yol'da olmayan erken ölür.

56

Bilen konuşmaz

Bilen konuşmaz,
konuşan bilmez.
Gözlerini yum,
bütün kapıları kapa;
sivrilikleri buda,
karışıklığı gider;
ışığı ayarla,
dünyaya uyum sağla.

Bunun adı gizemli aynılıktır;
senden değil,
ama yabancı da değil;
ona yararın olmaz,
zararın da dokunmaz;
yüceltemezsin,
küçültemezsin de.
Bu yüzden dünya için çok değerlidir.

57

Ülkeyi açıklıkla yönet

Sivil yönetimde açık seçik davran,
askerî harekâtta düşmanı şaşırt;
dünyayı fethetmek istiyorsan,
kimsenin işine karışma.
Bunları nereden biliyorum?

Tabular çoğaldıkça,
halk yoksullaşır;
halk hüner sahibi oldukça,
anlamsız şeyler üretmeye başlar;
yeni yasalar çıkardıkça,
hırsızların sayısı artar.

Bu yüzden bilge şöyle der,
Ben bir şey yapmam,
insanlar kendiliğinden uygarlaşır;
ben sakinlikten yanayım,
insanlar kendiliğinden doğruyu bulur.
Ben bir şey yapmıyorum,
doğa insanları zenginleştiriyor;
hiçbir arzum yok,
insanlar kendiliğinden sade ve basitler.

58

Yönetim müdahaleci değilse

Yönetim müdahaleci değilse,
insanlar saf ve temizdir.
Yönetim saldırgansa,
insanlar talepkârdır.
Şansla felaket iç içedir;
bir zincirin halkalarıdır.
Bütün bunların nereye varacağını kim bilebilir?
Yanlış ve doğru yok mu?

Tutucu, zamanla yenilikçi de olabilir,
iyinin kötü olabildiği gibi;
halkın kafasını yıllarca karıştırabilirsin.

Bu yüzden Bilge kimseyi kırmadan açık sözlüdür,
acı vermeden dürüsttür,
doğrudur, ama kaba değildir,
aydındır, ama gösteriş meraklısı değildir.

59

İnsanı yönetip kutsala hizmet etmek

İnsanı yönetip kutsala hizmet ederken,
sadelikten üstün yöntem yoktur.
Yalnız sadelik işleri hızla iyileştirir;
hızlı iyileşme gücü çoğaltır.

Erdemi çoğalt,
işinde ustalaşırsın.
İşinde ustalaşınca,
sınırlarını aşarsın.
Sınırlarını aşınca,
ülkeyi yönetebilirsin.
Ülkenin nabzını elinde tutunca,
uzun ömürlü olursun.
Buna derine kök salmak ve harcı güçlendirmek denir,
uzun ömrün ve sonsuz bakış açısının Yol'u budur.

60

Büyük bir ülkeyi yönetmek balık pişirmeye benzer

Büyük bir ülkeyi yönetmek
küçük bir balık pişirmeye benzer.
Yol dünyaya hükmedince,
hayaletler güçsüzleşir.
Güçsüz olduklarından değil,
insana zarar vermezler.
Yalnız ruhlar değil,
bilgeler de insana zarar vermez.
Bu ikisi birbirine zarar vermediğinden,
erdemleri bir olur.

61

Büyük ulus aşağı doğru akar

Büyük ulus aşağı doğru akar,
ve dünyayla birleşir.

Dünyanın dişisi,
daima sakindir, ve bu haliyle erkeğe üstündür.

Sükunet aşağıda bilinir;
kendini alçaltmakla
büyük ulus küçük ulusu kazanır;
büyük ulustan aşağıda olduğu için
küçük ulus büyük ulusu kazanır.

Böylece biri kendini alçaltmakla,
öteki aşağıda olduğu için kazanır.
Büyük ulusun halkı kucaklamak
ve doyurmaktan başka dileği yoktur;
küçük ulusun halka hizmet etmekten başa dileği yoktur.

İkisi de dileklerine kavuşur,
büyük alttakidir.

62

Yol bütün şeylerin eksenidir

Yol bütün şeylerin eksenidir
iyi insanların hazinesi, iyi olmayanların bekçisidir.

İnsanlar güzel sözler söyler,
soylu davranışlarla,
başkalarını baskı altında tutabilir;
iyi olmayanlar neden yüzüstü bırakılır?

Bu yüzden imparator tahta çıkarken
ve üç bakanı tayin ederken,
mücevherler ve
koşu atları sunanlar çıkabilir;
ama sakince oturarak
Yol'u izleyen kişinin armağanı,
hepsinden değerlidir.

Eskiler bu Yol'a neden değer verdi?
Yol sayesinde kişi fazla zaman harcamaz,
ve hatalarından kurtulur;
bu yüzden Yol dünyadaki en değerli şeydir..

63

Geri dur

Geri dur,
gayret etmemeye gayret et,
tatsızın tadına bak,
küçüğü önemse,
önemsizin değerini bil.

Düşmanlığa erdemle karşılık ver;
zoru henüz kolayken aşmaya çalış,
büyüğü henüz küçükken tasarla.
Dünyadaki en zor şeyleri,
henüz kolayken yapmalı;
dünyadaki en büyük şeyleri,
henüz küçükken tasarlamalı.

Kollarını açarak kucakladığın ağaç gövdesi,
narin bir fidanın boy vermesidir;
dokuz katlı bina topraktan yükselir;
bin millik yolculuk bir tek adımla başlar.

Bu yüzden bilgeler büyük işler yapmaya kalkışmaz,
ve büyük işler yaparlar.
Çok söz veren sözünde kolay durmaz;
hayatı kolaya alan çok zorlukla karşılaşır.
Bu yüzden bilge için her iş zordur,
ve bu yüzden hiçbir zorlukla karşılaşmaz.

64

Hareketsiz duran kolay tutulur

Hareketsiz duran
kolay tutulur.
Narin olanı
kesip atmak kolaydır.
Zayıf olan
kolay kırılır.
Az olanı
dağıtmak kolaydır.

Bir şey yapacaksan
(o şey) gerçekleşmeden önce yap,
bozulmadan düzelt.

İnsanoğlunun işi,
bitmeye yüz tutarken bozulur.
Başta ne kadar özenliysen
sonunda da öyle ol,
böylece hiçbir şey bozulmaz.

65

Eskilerde Yol'u izleyenler

Eskilerde
Yol'u izleyenler
insanları aydınlatmazlar,
onları sadeleştirirlerdi.

İnsanlar huysuzsa,
bilgiç oldukları içindir.
Bilgiyi çoğaltarak ülkeyi yönetmek
ülkeyi mahva sürüklemektir.
Bilgiyi azaltarak ülkeyi yönetmek
ülke için bir şanstır.
Bu ikisini bilmek
bir yöntemdir.
Yöntemin farkında olmak
gizli erdemdir.

Gizli erdem derin ve engindir.
Herkesin tersine gider,
ve eksiksiz huzura erişir.

66

Nehirlerin ve denizlerin seviyesi

Nehirlerin ve denizlerin seviyesi,
yüz küçük ırmaktan aşağıdadır;
bu yüzden nehirler ve denizler
yüz küçük ırmaktan üstündür.

Böylece bilge,
halkın üstünde olmak isterse,
alçakgönüllü sözler söylemeli;
onlara yol göstermek için,
geride durmalı.
Üstte olup ağırlığıyla halkı ezmemenin yolu budur.
Yol gösterip halkın kafasını karıştırmamanın yolu budur.

Bilge bütün bunları çaba harcamadan, kendiliğinden
yapar;
kimseyle yarışmadığı için kimse onunla yarışamaz.

67

Bütün dünya

Bütün dünya
'Yol çok büyük,
ama bütün tanımların dışında' diyor.
Yol, büyük olduğu için
bütün tanımların dışında.
Tanımlanabilseydi,
çoktan küçülmüştü.

Üç hazinem var;
onları titizlikle korurum.
İlki merhamet;
ikincisi alçakgönüllü olmak;
üçüncüsü;
önde olmak için yanıp tutuşmamak.

Merhametli olan cesur olur;
alçakgönüllü olan cömert olur;
önde olmak için yanıp tutuşmayan
gerçek gücün sahibi olur.

Acımasız cesaret;
savurgan cömertlik;
geride kalanları düşünmeyen liderlik;
bunlar ölümdür.

Merhametle savaşan kazanır;
merhametle koruyan güvenlikte olur.
Gökyüzü onu sevgiyle kucaklar, sakınır.

68

En iyi arabacı

En iyi arabacı atını hızlı sürmeyendir;
en iyi savaşçı öfkesini belli etmez;
En iyi fatih yaptığı işi tartışmayandır.
İnsanları yönlendirmekte başarılı olanlar
onlardan acizmiş gibi davranır.
Bunun adı yarıştan uzak durmanın erdemidir;
bunun adı yeteneği doğru kullanmaktır.
Gökyüzüyle, kadim olanla uyum içinde olmanın yolu budur.

69

Kurmay der ki

Kurmay der ki:
'Ev sahibi olmaya cesaretim yoksa konuk olmayı yeğlerim;
Bir milim ilerleyeceğimden kuşku duyarsam bir adım
gerilerim.

Hareket etmeden ilerlemek;
kolu sıvarken kolunu göstermemek;
elinde silah yokken kabzayı kavramak;
düşmana hazırlıklı olmak,
ama kavgaya meydan vermemek budur.

En büyük felaket hücum edecek düşman bulamamaktır.
Düşmansız kalmanın bedeli hazinemi kaybetmektir.

Ordular kurulup savaşlar başlayınca,
savaştan zevk almayan kazanır.

70

Sözlerimi anlamak, uygulamak çok kolay

Sözlerimi anlamak, uygulamak çok kolay,
Ne var ki yeryüzünde
bu sözleri anlayıp uygulayan yok.

Sözlerin geçmişi,
Yapılan işlerin ustası vardır.
İnsanlar bunu bilmedikleri için,
Beni anlamıyorlar.

Beni çok az kişi bilir,
Bu yüzden her türlü övgünün üstündeyim.
"Bilge Kişi abayla dolaşır,
giysisinin altında yakut taşır"
sözünün anlamı budur.

71

Bilmediğini bilmek en iyisidir

Bilmediğini bilmek en iyisidir.
Bilmeyip de bildiğini sanmak tehlikeli bir hastalıktır.

Bunun hastalık olduğunu anlayan,
hasta olmaktan kurtulur.

Bilge hasta olmaz çünkü;
hastalık onu hasta eder,
bu yüzden hastalıktan kurtulur.

72

Halk senden çekinmiyorsa üzülme

Halk senden çekinmiyorsa üzülme,
daha güçlü bir otorite onlarla başa çıkacaktır.
Evlerini daraltma, onları ezme;
onları ezmediğin için senden yüz çevirmeyeceklerdir.

Bilge Kişi kendini bilir, ama gösterişten kaçınır.
Değerini bilir, ama kendini yüceltmez.

'Şunu dışlar, bunu alır.'

73

Cesareti gözüpekliğinden gelen, cana kıyar

Cesareti gözüpekliğinden gelen, cana kıyar.
Cesareti ihtiyatlılığından gelen, hayat verir.
Bunlar bazen yarar, bazen zarar getirir.

'Gökyüzü nefret ettiğinden nefret eder;
nedenini kimse bilmez.'
Bilge bile, bazı şeylere anlam veremez.

Gökyüzünün yolu;
çabalamak değil fethetmektir,
konuşmak değil yanıt almaktır,
çağırmak değildir, ama her şey kendiliğinden ona gelir.
Gökyüzü az konuşur, yine de bütün planlarını yapmıştır.

Gökyüzünün ağı geniş,
Ağın gözleri büyüktür;
Yine de arasından hiçbir şey geçmez.

74

Halkta ölüm korkusu yoksa

Halkta ölüm korkusu yoksa,
ölümle korkutmak neye yarar?
İnsanların ölümden korktuğunu,
ölümün her gün karşılaşılan bir şey olmadığını
bildiklerini kabul edelim;
onları yakalayıp canlarına kıymaya
kim cesaret eder?
Büyük Kıyıcı bu görevi yapmaya her an hazırdır.
Kıyıcının yerine bu göreve talip olmak,
yontu ustasının işine talip olmaya benzer.
'Yontu ustasının işini yapmaya kalkan,
elini sakatlamazsa şanslı sayılır.'

75

Halkın açlığı

Halk açsa,
yöneticiler fazla vergi aldığı içindir;
halkın açlığının nedeni budur.

Halk huzursuzsa,
yöneticiler halkın işine karıştığı içindir;
halk bu yüzden huzursuz olur.

Halk ölümü önemsemiyorsa,
yöneticiler hayata çok bağlandıkları içindir;
halk bu yüzden ölümü önemsemez.

Hayata bağlanmayanlar,
böyle davrandıkları için,
hayatı daha iyi değerlendirirler.

76

İnsan doğarken

İnsan, doğarken yumuşak ve güçsüzdür;
ölürken sertleşir ve katılaşır.
Ağaç filizlenirken yumuşak ve esnektir;
ölünce kurur ve solar.

Gerçekten de, katılık ve güç 'ölümün yoldaşıdır',
esneklik ve güçsüzlük 'yaşamın yoldaşıdır'.

Böylece, 'silahı güçlü olan ordu yenilir; odunu sert olan ağaç kesilir'.
Gerçekten de, katılar ve güçlüler aşağıda,
esnekler ve güçsüzler yukarıdadır.

77

Gökkubbenin Yol'u

Gökkubbenin Yol'u,
gerilmiş yay gibidir;
üsttekini alçaltır,
alttakini yükseltir;
fazla olandan alır,
az olana verir.

İnsanın yoluysa tam aksidir.
İnsan ihtiyacı olandan alır,
fazlası olana bağışlar.

Gökkubbenin altındaki herkese
bağış yapacak denli zengin
bir tek kişi vardır.
Kimdir bu?
Yol'u bulandır.

O halde, Bilge Kişi
'Olaylara yön verir, kendini göstermez,
amacına ulaşınca ortalıkta oyalanmaz',
çünkü Bilge Kişi
gösterişten kaçınır.

78

Yeryüzünde hiçbir şey

Yeryüzünde hiçbir şey,
sudan daha zayıf
ve daha yumuşak değildir.
Ne var ki su sert ve güçlü şeylere saldırırsa,
hiçbiri onun yolunda duramaz,
çünkü onu değiştiremez.
Böylece zayıf güçlüyü yener,
yumuşak da sert olanı.
Bunu herkes bilir,
ama kimse bu bilgiyi kullanmaz.

Bilge Kişi şöyle der:
'Halkın çamurunu kabullenen kişi,
ülkenin efendisi olur;
ülkedeki felaketleri sırtlayan kişi,
yeryüzündeki krallar arasında kral olur.'

Doğru söz çatlak çatlak ses gibidir.

79

Büyük düşmanlar barış yapınca

Büyük düşmanlar barış yapınca
bir miktar düşmanlığın kalması kaçınılmazdır.
Böyle bir barışa 'kusursuz' denebilir mi?
Bu yüzden Bilge Kişi
sol eliyle çetele tutan biri gibi davranır;
olduğu yerde durur, kimseye baskı yapmaz.
Yol'un erdemine sahip olan kişi
iaşe memuru gibidir.
Yol'un erdemine sahip olmayan kişi
vergi memuru gibidir.

'Gökyüzünün yolu
kişiler arasında ayırım yapmaz,
her zaman iyilerin yanındadır.

80

Küçük ülkenin ahalisi az olur

Küçük ülkenin ahalisi az olur.
İşlerini on kez,
yüz kez kolaylaştıran
buluşlarla karşılaşsalar da,
onları kullanmazlar.
Hayatlarını bir kez,
hatta birkaç kez tehlikeye atsalar da,
uzak ülkelere göç etmezler.
Sandalları, arabaları olabilir,
ama onlara binmezler.
Yazı yazmaktansa,
sicimlere düğüm atmayı yeğlerler;
yedikleri, giydikleri,
hep basit şeylerdir;
evlerinden hoşnutturlar,
çalışmaktan zevk alırlar.

Komşu ülkeler,
köpek, horoz gürültüsünü
duyacak kadar yakın olabilir;
ama küçük ülkenin insanları,
bir kez bile oraya gitmeden
yaşar ve ölür.

81

Bilen söylemez

Doğru sözler kulağa hoş gelmez,
Hoş sözler doğru değildir.
Doğru olan gösteriş yapmaz,
gösteriş yapan doğruluktan sapar.
Gerçek akıl çok öğrenmekle elde edilmez,
çok öğrenen az akıllıdır.

Bilge istifçilik yapmaz,
verdikçe zenginleşir, zenginleştikçe verir.
Gökyüzünün Yol'u,
kesmeden keskinleştirmek;
Bilgenin yol'u,
çabalamadan yapmaktır.

Notlar

1.

İlk cümle, çok farklı biçimlerde yorumlanmıştır:

Anlatılabilen Tao, mutlak Tao değildir (Lin Yutang).

Anlatılabilen Yol Değişmez Yol değildir. (Waley).

Yol diye bilinen yol, sürekli yol değildir (Duyvendak).

Söz konusu Tao, gerçek Tao değildir (Ch'u Ta Kao).

Takip edilebilen akıntı, gerçek akıntı değildir (Chung-Liang Huang).

Sözü edilen Yol sonsuz Yol değildir (Chung-Liang Huang).

Tao'lanan Tao, değişmeyen Tao değildir (Fung Yu-lan [Bodde]).

Alan Watts, Lao-tzu ve Chuang-tzu'nun, Duyvendak ve Cleary çevirilerinde olduğu gibi tao'yu hiçbir zaman 'konuşma' anlamıyla karşılamadıklarını, chang-tao'yu da gerçek, sonsuz ve otantik tao değil de, tanımlanabilir, sabit ve belirli bir tao, yani gerçek olmayan tao olarak karşılamak gerekeceğini söylüyor ve şöyle bir karşılık öneriyor: "Gerçek tao, sabit tao değildir." Ardından, hepsinin aynı anlamı verdiğini ekliyor. (Tao, The Watercourse Way, s. 39)

Adlar değişir

Ch'u Ta-Kao bu dizeyi şöyle yorumluyor:

"Tao kelimelere dökülemez, onun değişmeyen adını tanımlamak da olası değildir; çünkü sözler birer semboldür ve ta-

nımlar şeylerin göreceliği üstüne kurulmuştur. Sözler, her şeyi kucaklayan, gerçek Tao'yu ve adsız adı nasıl temsil edebilir? Biz sadece kolaylık olsun diye ona Tao adını verdik. Yine de o değişmez, hep-aynı ve çok derindir".

Adsızdır göğün ve yerin başlangıcı,
Adlı her şeyin anasıdır.

Cleary bu dizeyi şöyle okuyor:

Hiçliktir göğün ve yerin başlangıcı;
her şeyin anası adlıdır.

Buradaki hiçlik, hiçbir şeyin olmaması gibi statik bir durum değil, varoluştan önceki safha olarak anlaşılmalıdır.

Cleary'e göre hiçlik ya da adsızlık, tutkusuz, çabasız, biçimlenmemiş bilinci yansıtır. Varlık, ya da "adlı", mantık ve zihinsel etkinlik karşılığındadır.

Tutkusuz olan gizliyi görür;
Tutkusu olan görüneni görür.

Cleary bu dizeyi şöyle okuyor:

Gizliyi görmek, sonsuz hiçlikle mümkündür;
Aşikâr olan sonsuz varlıkla görülür.

Bu dizeler Taoist uygulamaların anahtarlarından biridir. Tam Gerçeklik Okulu'ndan Chen Jing-yuan'ın yorumu:

Tutku ve niyet düşüncenin nesneler üstünde odaklanması demektir. Gizli olan elzem olandır: aynı zamanda arınmış, damıtılmış olandır. Aşikâr olan (gerçeğin) ucudur, ana yola çıkan patika

gibidir. Aşikâr sözcüğü aynı zamanda (niyetlerin, sonuç biçimini alarak kişiye geri dönmesi gibi) dönüş anlamını da içermektedir.

Boş ve özgeci (bensiz, diğerkâm) Tao değişmezdir, bu yüzden niyeti olmadığı söylenir; ama aynı zamanda sonsuz sayıdaki varlığa gebedir, bu yüzden de tutkusu olduğu söylenir.

Sırrı tutkusuzca izlemek, dikkati boşluğa vermektir; apaçık olanı niyetle izlemek belirli düşünceleri muhafaza etmektir.

Bunlar aynı köktendir, ama adları farklıdır;
her ikisi de sırdır.

Cleary'e göre bilincin iki yönü; biçimlenmemiş sezgi ve zihinsel faaliyetler, çok daha derin bir kaynaktan beslenir. Her iki bilinç de, başka hiçbir nedenle olmasa bile, bizzat deneyimlerimizi dayandırdığımız araçlar oldukları için, kavranılamayacak, ulaşılamayacak kadar derin sırlardır. Yine bu nedenden ötürü bu ikisinin kaynağı, doğası gereği, daha da büyük bir sırdır.

Sırların sırrı,
harikalar bahçesinin kapısıdır.

Tam Gerçeklik Okulu'nun gizemli psikoloji terminolojisine göre bu dize, önceki dizelerde aşikâr olanın niyetle gözlenmesi ve sırrın tutkusuzca gözlenmesi olarak tanımlanan, bilincin rasyonel ve sezgisel yönleri arasındaki "gizemli geçit"i, "ara kapı"yı anlatır. Taocu uygulamada, "gizemli geçit" açılmalı, zihin her iki yönde, engelleme olmadan çalışmalıdır.

2.

Chen Jingyuan'a göre ilk iki dizede, kendi inançlarımızdan emin olmamamız gerektiği, bir şeyi kesin addedersek değişme ve uyum sağlama yeteneğinden mahrum kalacağımız anlatılmak isteniyor.

Günün geçerli kavramlarının birer kavramdan başka bir şey olmadığını unutup onları nesnel doğrular olarak kabul ederşek, önyargılı ve dar görüşlü davranma tehlikesiyle karşılaşırız.

Waley'e göre Taoculuğun ilk büyük ilkesi bütün sıfatların göreceliğidir. Hiçbir şey kendi başına uzun ya da kısa değildir. Bir şeye uzun diyorsak bu, bir genelgeçeri ölçü aldığımız içindir. Bu genelgeçer alıştığımız, içinde yaşadığımız ölçülendirme sistemidir. Ölçülerimizin mutlaklığına ve nesnelliğine inanmamız, 'Bu kesinlikle uzundur' diye hükmetmemiz, hayal gücümüzün kısırlığından kaynaklanır. Hiç durmadan kilometrelerce uçan kuşlar vardır. Biri ağustos böceğiyle çalıkuşuna bu kuşlardan söz etmiş, ikisi de derhal itiraz etmişler; 'Sen de çok iyi bilirsin ki,' demişler, 'bir kuş bütün gayretini harcasa ancak karşıdaki karaağaca kadar gidebilir, onu da her zaman yapamaz. Biz birkaç kez o ağaca uçmaya çalıştık, ama her defasında dayanamayıp geri döndük. Kilometrelerce uçan kuş masaldan başka bir şey değil.'

Ağustos böceğiyle çalıkuşundan daha fazla hayal gücüne sahip olanlar için renk, uzunluk, güzellik, çirkinlik, iyilik, kötülük, iç, dış, bütün sıfatlar görecedir.

Taoculara göre 'iyilik' kavramını kabul ettiğimiz anda, 'kötülük' kavramını yaratırız. Bir şey ancak kötü varsa iyi olur, bir şey ancak arka varsa ön olur. Bu yüzden Bilge kişi 'iyilik' yapmayı düşünmez, yalnızca Tao'nun gücüne uyum sağlamaya, bütün zıtlıkları aşarak 'kesmeden keskinleştirmeye' çalışır.

"Ses ve yankı" Cleary'nin yorumudur; Waley bunlara "Perde ve makam" diyor.

Kuo Yü'ye göre gerçek bir Bilge olan Taocu komutan Fan Li (İ.Ö. 5. yy) Yüeh'de kazandığı zaferden sonra, kendisine ülkenin yarısının teklif edilmesine karşın, 'küçük bir sandala atlayıp gitti ve bir daha ondan haber alınamadı'.

3.

Waley'e göre bu bölüm, eski Çin'de Gerçekçiler olarak bilinen bir akıma gönderme yapıyor. Lao-tzu, tıpkı onlar gibi gelenekten gelen bilgiye, ticarete, lükse karşı olduğunu söylüyor. Ama araya wu-yü (tutkusuzluk) ve wu-wei (eylemsizlik) kavramlarını sıkıştırıyor, ve te'nin (erdemin) gücünü öneriyor.

Cleary'e göre Taocu filozoflar, yüksek erdemli ve ahlaklı geçinen aydınların, zenginlerin gözüne girmek için gösteriş yapmasından hoşlanmıyorlardı. Chen Jingyuan'a göre yüksek ahlaklı ve erdemli geçinmezseniz, kimse sizinle yarışmaya kalkmayacaktır. Şair, gizemci ve devlet adamı Su Che, başka bir görüş öne sürüyor:

Bilge yönetici de erdemden ve yüksek ahlaktan yanadır, ama onları yüceltmez. Güç ele geçen şeyleri sokağa atmamakla birlikte, onlara fazla değer de vermez. Böylece zeki, erdemli ve ahlaklı kimseler devlet görevlerine getirilse de, göze batmazlar. Güç bulunan, değerli şeyler her zaman ortadadır, ama göze batmadıkları için kimse onları çalmaya kalkmaz.

Bilge yöneticiler
zihni boşaltır, karnı doldurur.

Taocu yogada, günlük yaşantının birikiminden arınıp 'zihni boşaltmak', içsel Tao'yla birleşip evrensel Tao'nun ritmine ulaşmak için tutulan bir yoldur.

Bazı taocu yogiler bu dizeyi, zihini boşaltıp dikkati karın bölgesi üstünde yoğunlaştırmak şeklinde yorumlarlar.

4.

Bu dizeler Tao'nun 'sözlerle anlatılamayan' doğasını açıklamak için, dünyevi araçlarla yapılan kıyaslamalardan oluşuyor.

Hayalin yaratılışından önce de vardı

Waley 'hayal' yerine 'Ata' der ve bunun Çin mitolojisindeki Sarı İmparator olduğunu savunur.

5.

Ch'u Ta-Kao bu dizeler hakkında şunları söylüyor: 'Gökyüzü ve Yeryüzü sayısız varlığın doğuşunu, büyümesini ve ölmesini, taraf tutmadan, karışmadan, oluruna bırakıp izlerler; Bilge kişi insanlar için aynı şeyi yapar.

Waley insaf (jen) sözcüğünü metnin başka yerlerinde 'nazik', 'kibar' sıfatlarıyla karşılar ve 'insan' kökünden geldiğini söyler.

6.

Cleary, başka yorumcuların Vadinin Ruhu'nu açık bilinç, Gizemli Dişi'yi de dirayet ve esnek kabulleniş olarak karşıladıklarını söylüyor. Vadinin ruhunun ölmemesi, ayna- bilincin zihnî objelerle ve zamana bağlı şartlanmalarla bulanmamasıdır. Bir neo-Taoist klasiği olan Gerçekliği Anlamak adlı yapıtta şöyle bir yorum yer alır:

Vadinin ruhunun ölümsüzlüğüne erişmek istersen,
Gizemli dişiye yer hazırlayacaksın
Gerçek yaşam gücü altın sarısı odadaysa,
Ruhsal ışık küresi seni bırakmaz.
Varoluşun sınırındadır

Gizemli dişinin kapısının "varoluşun sınırında" olması, "Yol"un tanımlarında yer alan, "oradaymış gibi" halini, var olan ama elle tutulamayan bir durumu açıklamaktadır.

Onu elde etmek istiyorsanız, zorlamayacaksınız.

Bilerek ve isteyerek bir şeyi zorlamak, bir başka bilinç halidir ve gizemli dişinin kapısına yaklaşması bile düşünülemez. Gizemli dişi zorlanamaz, çünkü formel zihnin alanının dışında, başka bir tür bilinçtir. Bu satırlar Taoist gelenekte meditasyonla, nefes alma ve zihni arılaştırma teknikleriyle birlikte anılır.

7.

Gökyüzü ve yeryüzü bütün varlıklara hayat verse de, kendi varlıkları için gayret göstermezler; böylece ölümsüzdürler. Meşru bir devlette Bilge kişisel çıkarlarını bir yana koyar, her şeyi halkı için yapar ve sonunda başarı ve ölümsüzlük onun olur.

8.

Chen Jingyuan suyun, değişen zamana umarsızca uyum sağlayan kalp açıklığını simgelediğini söylüyor. Sözüne güvenilir, yönetimi düzenlidir, çalışma hayatında beceriklidir sözlerinden Taoizmin içe dönük, ahlak-dışı, hayattan asude bir söylemi olmadığını, özünde Konfüçyüsçülüğe tezat oluşturmadığını anlıyoruz.

Ch'u Ta Kao'ya göre Bilge, en iyinin cisimleşmiş tezahürü olarak, benlik duygusundan arınmıştır. İyilik yapar, ama umursamaz. Başkaları gibi yerinmez. Kendi varlığıyla memnun ve mesuttur. Dünya onu örnek alsa, huzura ererdi.

10.

Huai-nan Tzu bu bölümün Taocu yoga tekniğini açıkladığını öne sürer ve Chuang Tzu'nun altıncı bölümündeki Yen Hui ve tso-wang (boş zihinle oturmak) uygulamasından söz eder.

Waley, "Ruhsal bedeni kucaklamak" (pao-i ya da chih-i) sözünün ilginç bir tarihi olduğunu söylüyor ve çeşitli okulların, Taocu deyimleri farklı farklı yorumladıklarını hatırlatıyor. Mencius'a göre bu deyim chih-chung'un ('orta yola bağlanmanın') tam tersini, yani taraf olmayı anlatıyor. Eylemsizlik Okuluna göre

bu deyim metafizik anlamda kullanılmıştır. Çokluk karşısında Bire, normal bilincin derinlerindeki ilksel, 'bölünmeyen' hale 'bağlı olmayı' dile getirir. Son olarak Gerçekçilik Okulu'nda bu deyim yöneticininin ya da Devlet'in mutlak egemenliğine karşılıktır. Kuan Tzu gibi Gerçekçilik Okulu'nu mistik bir temele dayandıran yazarlar, Eylemsizlikle siyasi uygulamayı ayırmazlar, "Ruhsal bedeni kucaklama"nın her iki anlamı da içerdiğini öne sürerler.

11.

Ch'u Ta Kao'ya göre araba tekerin, çanağı ya da evi yararlı kılan, içlerindeki boşluktur. Öte yandan ağaç oklar, kil kalıp ve evin duvarları olmasa, bunların içindeki boşluktan yararlanmayız. Böylece varlık ve yokluk birbirini üretir ve birbirine bağımlıdır.

Cleary'e göre bu bölüm, kullanılmayanın yararı hakkındadır. Varlık kavramı 'bariz' olana, belirli bir zamanda ortaya çıkan biçimlere ilişkindir; yokluk kavramı 'içkin' (zımnî) olana, belirli bir zamanda tebarüz etmeyen, belirli bir biçimi olmayan olasılıklar evrenine ilişkindir. 'Varlık' göze görünense, 'Yokluk' gizli potansiyeldir. 'Varlık' zihnin rasyonel durumudur; 'Yokluk' sezgisel durumudur. Bu bölüm yalnızca felsefi anlamıyla değil, bir bilinç halinden diğerine geçmenin pratik uygulaması olarak anlaşılmalıdır. Oklar ve çanak varlık hali, boşluk uzaya açık bilinçtir.

12.

Chen Jingyuan'a göre renklerin, seslerin, tatların sanatta, müzikte ve beslenmede belirli işlevleri, yararları vardır, ancak bu duyular yapay, sapkın zevklere dönüşebilir. Kovalamaca ve av, yaşama gücünü ve mücadelesini temsil ettiği ölçüde insan yaşamında bir işleve sahiptir, ancak bunlar da hırsa dönüşebilir. Hırsın yönlendirdiği mücadele, yaşamı beyhude bir yarışa çevirir.

Bu tür eğilimler insanı yozlaştırır; kişi duyarlılığını ve enerjisini ilke, denge ve uyum gibi daha yüksek anlayış katmanlarına yoğunlaştıracağı yerde, tam aksini yapar ve bütün enerjisini duyularla oyalanarak harcar.

Zor elde edilen yararlar
kişiye zarar verir.

Başka bir deyişle nefes teknikleri, yoga, tefekkür gibi Taoizm'den kaynaklanan uygulamalar daha basit bir düzlemde ele alınmalı, hırsla ve açgözlülükle gizemli bir kılığa sokulmamalıdır.

Bu yüzden bilge göz için değil
dünya için çalışır

Bir çok çeviride dünya yerine 'orta' sözcüğü kullanılmıştır. İmparator Huizong'a göre dünya sekiz trigramdan ortada olandır, bunun nedeni de destekleyici ve kabullenici olmasıdır. Gözler ateştir, bilinçle dışarı bakarlar. Destekleyici ve kabullenici olan her şeyi içine alır, ama bilerek dışarı bakan her yere ulaşamaz. Bilgeler dünyayı ölçüt alır, orta yolu seçerler. Her olayı, her nesneyi tek tek incelemezler, dışarıya bakan gözden uzaklaşırlar. Chuang-tzu'ya göre "Hiçbir hırsız bilinçli erdemden, ve bu bilinçteki gözden daha yaman değildir."

Liu Qi'ye göre 'orta' iç dünyaya, 'göz' de dışarıyı gözlemeye karşılıktır. Bilge, bakmayı bırakır, kulağını iç dünyasına çevirir, asıl kaynağa ulaşıp dünyaya döner, arayışını başkalarında değil, kendi iç dünyasında sürdürür.

'Göz'den nesnel değil, öznel bakış anlaşılmalıdır. Aynı şekilde duymak da nesnel değil, öznel anlamdadır.

Ch'u Ta-Kao'ya göre eski bilginler, evrendeki her şeyi beşe ayırırlar. Beş renk mavi, sarı, kırmızı ve siyahtır; beş ses (müzikteki

sesler) do, re, mi, sol ve la'dır; beş tat tatlı, ekşi, acı, kekremiş ve tuzludur.

ilkinden uzaklaşır, ikincisine yaklaşır.

'ilki' dış dünya, 'ikincisi' kişinin içindeki güçtür. Orijinal metne sadık kalan Waley ve Lau, bu dizeyi 'şunu dışlar, bunu alır' şeklinde çevirmişlerdir.

13.

Chen Jingyuan'a göre bu bölümde 'orta yol'un erdemine ulaşan insanlara seslenilmektedir. Orta Yol bilindiği gibi Taoculukta, Zen düşüncesinde ve bütün uzak-doğu öğretilerinde makbul olan yoldur. Kesinlikle uzlaşmacılıkla karıştırılmamalı, ılımlı bir yaklaşım şeklinde anlaşılmalıdır. Chen Jingyuan orta yolu takip eden insanların güvenli ortamlarda tehlike beklentisi içinde olduklarını, pohpohlandıklarında bir süre sonra gözden düşebileceklerinin bilincinde olduklarını söylüyor.

Ye Mengde bu ilk satırı şöyle okuyor:
Yücelme utanca dönüşünce, uyanırsın.

Ve şöyle yorumluyor:
İnsanların çoğu yüceltildiklerinde değil, aşağılandıklarında irkilirler. Yüceltme belirli bir ölçüyü aşınca, aşağılayıcı bir hale gelmesi kaçınılmazdır; öte yandan aşağılananlar günün birinde yüceltilir. Yüceltmenin ve aşağılamanın bu koşutluğunu görüp uyanırsanız, nerede yüceltme varsa orada aşağılama da olacağını anlarsınız.

İkinci satır:

yüksek mevkiler kişiyi mutsuz kılar.

Su Che'ye göre: "Yüksek mevkiler kişisel çıkarlar için kullanıldığında kişiyi yozlaştırır." Ch'u Ta Kao ve başka yorumcular 'kişi' yerine 'beden' sözcüğünü kullanmışlar, yüksek mevkilerdeki kişilerin baskı altında kaldıklarını ve bu nedenle bedenlerinin zarar gördüğünü vurgulamışlardır. Bu bölümdeki 'kişi' ve 'benlik' sözcüklerinden maddi ve sosyal varlıklar anlaşılmalıdır.

Bu yüzden halkla ilişkilerinde
rütbesini bir benlik gibi kuşanan yönetici,
yönetim için en uygun kişidir.
Halkını benliği gibi seven kişi
devleti teslim edebileceğin kişidir.

Lü Shih'ye göre "Devlet ancak, kendi kültürel yaşamına devletin karışmasına izin vermeyen kişiye teslim edilebilir." Chungtzu'da da buna benzer deyişler bulunmaktadır.

14.

Waley ilk satırlarda geleneksel Çin düşüncesindeki ruh ve hayalet tanımlarından yola çıkılarak, Tao'nun anlatılmaya çalışıldığını düşünüyor. Cleary de bu bölümde mistik uygulamanın izlerini görüyor. Cleary'e göre ilk sekiz satırda zihnin iki yönünü birleştiren köprü söz konusu ediliyor. Dokuzuncu satırda bu iki yön bütün açıklığıyla göz önüne seriliyor:

Ne yukarısı parlaktır, ne de aşağısı karanlık.

İmparator Huizong bu sat. hakkında şunları söylüyor: "Metafizik dünya gizemli, zor anlaşılır, hatta anlaşılmazdır. Bu yüzden de kutsaldır, ve 'parlak değildir'. Fiziksel dünya düzenli ve anlaşılırdır, bu yüzden 'karanlık değildir.'

Son satırlarda Eskilerin Yolu vurgulanmaktadır; Chen Jing-yuan bu Yolun biçimsiz ve adsız olduğunu, evrenin kaynağı olduğunu öne sürer. Ancak Eskiyi, yani sonsuzu bilince, Yolun temel döngüsü tamamlanmış olur; Yolun temel döngüsünün iki yönü vardır; gündelik gerçeklerin bilgisi ve sonsuz gerçekliğin bilgisi.

Eskiyi bilme yeteneği,
Yol'un esasıdır.

Özgün metinde (D.H.Lau çevirisi) esas yerine iplik ideogramı kullanılmış. Ch'u Ta-Kao iplik yerine 'ipucu'nu, Cleary ise 'temel döngü'yü kullanmış.

15.

Ch'u Ta Kao, 'dinginleşmenin', 'berraklaşmanın', 'canlanmanın' bir çok yan etkisi olduğunu, bu tür şeyleri 'yavaş yavaş' yapanların kusursuzluğa ulaşacaklarını söylüyor.

Cleary de var olanın kabulü ve her halin dopdolu, en canlı şekliyle yaşanmasıyla, hayatın bütünlüğe kavuşacağını öne sürüyor:

Bütünlük kaygısı olmadığı için,
bütünlüğe erişir ve sil baştan yapmaz.

16.

Cleary bu bölümün meditasyon için talimatlar içerdiğini düşünüyor.

ben geri dönüşleri izlerim

Geri dönüş bazı yorumculara göre, zihnin boşalması ve huzura erişmesinden sonra saf, ilksel pozitif enerjiye dönüştür. Başka yo-

rumcular bu satırı, Taocunun açık bir zihinle ve sükunetle, bütün varlıkların kökenlerine dönüşünü izlemesi olarak değerlendirir.

Ch'u Ta Kao'ya göre kökenine dönüş, kaderine dönüştür. Var olmadan önce bütün varlıkları bekleyen kader, var olmaktır. Var olduktan sonra sonraki kaderleri ise, ölmektir. Köken, hayatın ve ölümün buluştuğu yerdir - yani sonsuzluktur.

bedenin ölmesi Yol'u engellemez.

Cleary'e göre bu satır, tinsellik ya da metafizik ölümsüzlük düşüncesinin en eski ifadelerinden biridir.

17.

Bazı kaynaklara göre (Bhagwan Shree Rajneesh) Lao-tzu Konfüçyüs'le görüşmüş ve ona şu sözleri söylemiştir:

"İyi tüccar mallarını saklar, hiçbir şeyi yokmuş gibi davranır; usta sanatçı iz bırakmaz."

18.

Cheng Dachang, Chuang-tzu'dan şu örneği aktarıyor:

Kusursuz erdem çağında yöneticiler sivri dallara, halk vahşi ceylanlara benzerdi. Diktiler, ama bunun adalet olduğunu bilmezlerdi. Birbirlerini severler, ama bunu insancıllık olarak değerlendirmezlerdi. Bu yüzden onlardan bugüne hiçbir iz kalmadı.

19.

Cleary'nin yorumu:

Bilgeliği bırak, bilgiden geç,
halka yüzlerce yarar sağlarsın.

Entellektüeller hep fikirlerini güçlü insanlara satmaya çalışır-

lardı. Bu entellektüeller kuramlarını ve varsayımlarını sadece söylentilere ve söylencelere dayandırırlardı. Etkili kişileri bu tür oyunlarla yönlendirmeyi başarsalardı, halk siyasi ve ekonomik açıdan kobay faresine dönecekti.

İnsancıllığı bırak, görev duygusundan geç,
halkta aile sevgisi ağır basar.

Tıpkı bilgelik ve bilginin marifet ve maharete dönüşmesi gibi, insani davranışlar ve görev aşkına da özel anlamlar yüklenebilir. İnsani davranışlar ve görev aşkı, despot tiranların birbirlerini hoşgörmeleri ve desteklemeleri için bir bahane olabilir.

Hüneri bırak, kârdan geç,
ortada hırsız falan kalmaz.

Sosyo-ekonomik eşitsizlik, zanaat ve ticaret işlerindeki dengenin de bozulmasına neden olmuştu. Sanatçılar ve tacirler zenginlerin himayesinde, onlara lüks mallar üretmek için çalışırken, artan vergiler ve lüks tüketim nedeniyle halkın ekonomisi ve teknolojisi gerilemekteydi.

Bu üçü
sahte ziynet eşyalarıdır;
hem başarısızlığa
hem de saplantılara yol açarlar.

"Bu üçü"nden kasıt, bilgelik ve bilgi, İnsancıllık ve görev aşkı, hüner ve kârdır. Bunlar içerikleri boşaltılıp, toplum yararına değil de, kişisel zevk ve çıkar için kullanıldığında değerlerini kaybederler. Hepsi de zaman zaman yararlı olabilir, ama toplum için kullanılmayınca rekabet ve yarış aracı olurlar.

20.

Öğrenmekten geç, derdin kalmaz.

Cleary'e göre burada öğrenmekle kastedilen şey, genel geçerliği olan değer yargıları ve uyumdur. Chen Jing-yuan şöyle diyor: "Çağdaş eğitim yüzeyseldir. Öğrenmeden geçmek, hiçbir şey öğrenmemek değildir, zihnin doğal yeteneklerinin korunması demektir." Lin Dong'a göre "Zihnin özgün, doğal yapısını bırakıp Yol'u dışarıda ararsanız, dış dünyanın bir parçası olan 'öğrenmek'le karşılaşırsınız. Dertlerden kurtulmanız, ancak bu 'öğrenmek'ten kaçınmakla mümkündür; bunu yapmak içi kendi tabiatınızı izlemeniz yeterlidir, bu tür şeyler öğrenilmez."

Evet ve tamam ('wei' ve 'o') nice ayrıdır?

Cleary'e göre Legalistler ikinci evet ideogramı olan 'o' yerine ona benzeyen, ancak farklı bir ideogram kullanırlar. Bu ikinci ideogram bağırıp çağırmak, öfkelenmek, kızmak anlamını verir. Bazı akademisyenler bu anlamı tercih ederler ve bir sonraki satırdaki iyi-kötü karşıtlığına koşut olarak, anlaşmanın karşıtı olan şiddetli anlaşmazlık şeklinde yorumlarlar. Cleary böyle bir yorumun bu satırlardaki güçlü Taocu anlamı gözardı ettiği kanaatinde. Evet ve tamam'ın aynı anlamı verdikleri halde farklı bağlamlarda söz konusu edilmesiyle, Cleary'e göre, 'iyi' ve 'kötü'nün söz konusu olan gerçekliğe ne ölçüde uyduğu sorgulanıyor. Birbirinden farklı gözüken şeyler, fikirler, eylemler ya da kişiler, temelde aynı olmakla birlikte, ancak belirli bir tarihsel kesitte sosyal açıdan daha az ya da daha çok kabul edilebilirler. Bu satır ve sonraki satırdaki iki sorunun yapı bakımından tam bir koşutluk gösterdiğine dikkati çekip, Taoizmin iyi ve kötünün aynı şey olduğunu, ya da iyi ve kötünün olmadığını savunduğunu söyleyenler olmuştur.

Korkutan şeyler gerçekten korkunçtur.

Cleary'nin yorumu:

Legalistler bu satırları şöyle yorumlamışlardır; "Başkasına korku veriyorsanız başkalarından korkmanız kaçınılmazdır." Bazı batılı yorumcular bu satır karşısında kararsız kalmışlar ve "Kişi neden başkalarının korktuğu şeyden korksun?" gibi bir yorum getirmişlerdir. Bu yorum, Taoculuğun genel-geçer görüşleri aştığı fikrinden kaynaklanır. 'Korkutan şeyler gerçekten korkunçtur' derken, bu bölümdeki savaş karşıtı fikirlere uygun olarak, içsel ve dışsal 'korku'nun doğası ve işlevi sözkonusu edilmektedir. Korkan kişi korkutucu şeyler yapar, bunlar korkunun çoğalmasını sağlar, korkunun çoğalması çılgınlığın artmasını sağlar, vb. Bu sürecin en bariz örneklerinden biri savaştır. Cleary, Legalistlerin görüşünü, Taoculuğun Stratejik ve Askeri okullarına da uygun, tutarlı bir görüş sayarken, "Kişi neden başkalarının korktuğu şeyden korksun' yorumunu hem kuram ve uygulama açısından, hem dilbilimsel ve felsefi açıdan yerinde görmüyor. Daha sonraki satırlarda hissedilen asudelik, tarafsızlık ve canlılığın, korkulan şeyden duyulan korkuyla doğrudan ilintili bir içsel kapasiteye işaret ettiğini söyleyen Cleary, bu içten kapasiteye salt korkuları nedeniyle sahip olanların, çelişkili bir tavır içine gireceklerine dikkat çekiyor.

Kendine dönmeyen çılgına döner!

Waley' bu satırı şöyle okur:

Başkalarının yapmadığı şeyleri yapmamak,
Bu ne kısırlık, ne büyük yanlış!

Waley'e göre burada, kişinin karşılaştığı insanlarla aynı ta-

bulardan ürkmesi, aynı ritüelleri yapması kastediliyor. Konfüçyüs, (Seçme Eserler, VII, 9) yas tutan biriyle karşılaştığında, onun gibi davranır. Neşeli birinin de coşkusunu paylaşır. Waley sıradan insanın anti-tez'i olan Taoistin, bu tür kurallara uymayacağını düşünüyor.

çünkü anadan beslenmeyi yeğlerim.

Cleary'e göre bu satırda birçok anlam iç içe geçmiştir. Başlıca anlamı hayati besinin, çeşitli yan ürünlerin eseri olan heyecanlardan değil, enerjinin kaynağından alınmasıdır. Buna koşut, ama daha az bariz olan bir anlam da 'Adlı her şeyin anasıdır' satırında olduğu gibi asli verilerin dünyanın ilksel bilincinden alınmasıdır.

Daozhen şöyle der:

Çok kişi kendi dışındaki şeylerin peşinden gider, sadece ben içimdeki enerjiyle beslenirim. Ruh enerjiyi terketmedikçe, enerji fiziksel bedeni terketmez, anne ve çocuk hep birlikte olurlar. Zamanla yüksek ve alçak yerine oturur. Bunu önlemek yanlıştır. Bu sağlıklı yaşamaktır, yaşama sanatıdır.

21.

Cleary'nin yorumu:

Taocu meditasyonda 'hiçlik' ve 'sessizlik' 'halleri'nin kendisi Yol değildir, Yol'a giden yollardır. Üçüncü satırdan sekizinci satıra kadar olan bölüm Taocu tefekkür bağlamındadır, hiçlikle Yol arasındaki ilişkiye dikkat çekilmektedir.

güzellikler onunla var olur.

Güzellikler, 'bütün başlangıçlar' gibi okunabilir.

Sue Che'ye göre; "Bütün güzellikler geçer, ama sonsuz Yol kalıcıdır. Güzelliklerin geçiciliği Yol'un bakış açısıyla değerlendirilmelidir."

22.

Cleary'nin yorumu:

Şu eskilerin 'ince davranış' dediği,
boş kelam mıdır?
Eksiksizse doğruluk,
yine buna döneriz.

'Bu' değişen koşullara ayak uydurma halidir; doğruluk eksiksizse, sonunda yine buna döner. Gerek öğreti, gerek sosyal yöntem olarak uygulanan bu ilke, Budistlerin upaya-kaushalya (sonuca gitmede maharet)'ine benzer. Aydınlanmış kişi, farklı kafa yapılarındaki kişilerle karşılaşınca bu taktikten yararlanır.

23.

Cleary'nin yorumu:

kayıpla bütünleşen kazancından memnundur.

Kayıptan kastedilen bencilliğin, gururun, ben-merkezciliğin, hırsın, mülkiyetçiliğin kaybıdır; kaybetmeye alışmak salt içsel bir süreci anlatabileceği gibi, içsel özgürlüğe ulaşmanın aracı olarak fiziksel bir kayba da işaret edebilir.

24.

Cleary'nin yorumu:

İlk iki satırın ana fikri, azami gücün hep aynı seviyede kalmayacağıdır.

Bazıları bundan uzak durur

Ye Mengde'ye göre metinde 'bazıları' ifadesinin geçmesi, aşırı tüketim ve aşırı faaliyetten uzak durma yeteneğinin herkeste olmadığını gösterir.

Ch'u Ta-Kao da bu bölümden, bazı yaşam biçimlerinin tabiata karşı olduğunu anlamak gerektiğini söylüyor.

25.

Cleary'nin yorumu:

krallık da büyüktür

Yol'un, yeryüzünün ve gökyüzünün, yani doğal ve ruhsal olanın atası olduğu söylenir. İnsanoğlu bunların tam ortasındadır; yeryüzünün ve gökyüzünün doğal ve ruhsal özelliklerini paylaşır.

26.

Cleary'nin yorumu:

Bu bölüm ruhsal arınmayla ilgilidir. Günlük gereksinimlerin giderilmesiyle zihin yüksek düşünceler için hazır hale gelir. Üçüncü ve beşinci satırlarda, bağlanmadan ilgilenmenin etkili bileşimi anlatılıyor. Son iki satır yanlış bileşimden söz ediyor.

Waley, 'ağır'ın 'beyefendi' anlamını da alabileceğini söyleyerek bir sözcük oyunu yapıldığını öne sürüyor.

İlk iki satır, Le Guin'e Tai Chi'yi çağrıştırıyor. Le Guin ayrıca Ma wang toi'nin 5. satırı "Manzara harika da olsa" şeklinde karşıladığına dikkat çekiyor.

On bin yük'ten kasıt, bütün varlıklardır.

27.

Cleary'nin yorumu;

varlıkları kurtarmayı yeğler,
hiçbir varlık harcanmaz.

'Canlı varlıklar' anlamındaki ideogram, aynı zamanda 'şeyler' anlamını da vermektedir. Klasik Taoculukta toplum-bilim ve çevre-bilim birbirine çok yakındı.

28.

'Bilmek', aynı zamanda düzenlemek anlamını da verir. Erkek ve dişi, ak ve kara, akıl ve sezgi, biçim ve boşluk, eylem ve eylemsizlik, dünyevi ve uhrevi yin-yang zıtlığını simgelerler. Taocu terminolojide Kamil İnsan, insandaki bu gizil gücün her iki yanına da sahiptir, ancak her zaman karanlık, sessiz, bilinmeyen yönüne dönüp enerjisini ve ruhunu yeniler; 'Yolun bereketi geriye dönüştür.'

5, 10 ve 15. satırlarda 'erdem' ideogramı, güç ya da karizma ideogramıyla aynıdır, manevi güçle beraber maddi gücü de anlatır.

29.

Cleary'nin yorumu:

Dünyayı Elde Etmek İstersen

Bazı çevirmenler ilk satırı şöyle okurlar. 'Generaller silahlarıyla savaşıp, dünyayı ele geçirmek istiyor. Bunu yapmalarına izin vermeyeceğim.' Legalistlerin standart metni de aynı şekilde okunabilir; 'Generaller dünyayı ele geçirmek istiyor, ve bu yolda uğraş veriyorlar.' İlk ideogramı hem 'general' hem de 'sen' şeklinde yorumlamak mümkün, ama ikinci yorum, askeri amaçlarla dünyayı fethetme fikrinden daha geniş bir alanı içeriyor.

30.

Cleary'nin yorumu:

Gücün zirvesine erişen, yaşlanmaya başlar;

Bu izlek metnin çeşitli yerlerinde karşımıza çıkar; enerji akışı her zaman en üst seviyede tutulursa sistem çabuk tükenir.

Le Guin ilk üç satırın, Lao-tzu'nun pasifist anlayışını örneklediğini ileri sürüyor ve bu bölümün, bir önceki ve bir sonraki bölümlerle bağlantılı olduğuna dikkat çekiyor.

31.

Cleary'nin yorumu:

Yol'da olan onlardan uzak durur,
onlarla ilgilenmez.

Cleary bu satırları 'insanlar onları hakir görebilir' şeklinde çevirmiş, bunun nedenini de şöyle açıklıyor; "Bu satırlarda vurgulanan şey, herkesin silahları hakir görmediği, Yol'da olanların en akla uygun yolu seçtiğidir.'

Sol hayırlı işlerin yeridir,
sağ kötü niyetin yeridir

Gerçekten de 66. bölümle birlikte bu bölüm, Wang Pi'nin yorum yazmadığı iki bölümden biridir. Bazıları Wang Pi'nin yorumunun metinle karıştığını savunmuştur. Başkaları Wang'ın metnin özgünlüğünden kuşkulandığını, bu yüzden şerh düşmediğini söylemişlerdir.

32.

Yontulmamış odun sadelik, basitliktir.

Cleary'nin yorumu:

Yontulmamış odun önemsiz de olsa,
dünya ona hâkim olamaz.

'Dünya' ideogramı 'kimse' gibi de okunabilir. 'kimse cesaret edemez' gibi bir yorum da mevcuttur. Daozhen'e göre; 'Basitlik bir işlev ya da mevki değildir; ad ya da sayı değildir. Aşağısı ya da yukarısı gibi kategorize edilemez, bu yüzden kimse ona sahip olamaz.

Bu insan işi değildir;
doğada kendiliğinden oluşur.

Bu satırlar doğal alemi anlatmaktadır. Ayrıca, ideal düzeni simgeler şekilde de okunabilir; "İnsanlar, kimse onlara hükmetmeksizin, kendiliğinden eşit olurlar." Bu durum, bilgelerin söz söylemeden etkileme ve yönlendirme yeteneklerine örnektir.

33.

Cleary'nin yorumu:

Yokolmadan ölmesini bilen, uzun yaşar.

Taocu yorumlarda mistik bilinç vurgulanırken, Legalist yorumlarda toplumsal bilinç ağır basar. Taocu düşünürler zihnin ölüp, ruhun yaşayacağından söz ederler. Onlara göre Yol'un her şeyi kucaklayan bilinci, sınırlı insan zihninden üstündür.

Ch'u Ta-Kao Han Fei-tzu'dan bir alıntı yapıyor; "Bilmenin zorluğu başkalarını değil, kendini görmekte yatar. Bu yüzden kendini görebilen aydınlanır."

34.

hem sağa, hem sola uygundur.

Cleary'e göre bunun anlamı, Yol'un hem ruhsal hem de dünyevi amaçlar için kullanılabileceğidir.

35.

Gerek Cleary, gerek Ch'u Ta-Kao, Yüce Düşünce'nin Tao olduğunda birleşiyor. Cleary'e göre Yüce Düşünce yani Tao ya da Yol lezzetsiz, görünmez ve duyulmazdır. Bu, maddi açıdan zor algılanan bir bilinçtir; ama sürekli ve etkindir, tükenmez.

36.

Cleary'nin yorumu:

Stratejistler bu bölüme büyük önem verir. Wan Yiqing'e göre "Bir şey zor kullanarak büyütülmüşse, küçüleceğinden emin olabilirsiniz; bir yerde güç gösterisi görürseniz, orada zayıflık olduğunu bilin."

"ülkenin etkin araçları"

Kişisel planda, ülkenin etkin araçlarının başkalarına gösterilmemesi, kişinin yeteneklerini hemen açığa vurmaması olarak anlaşılmalıdır.

D.H.Lau'nun yorumu:

'Balık' yöneticinin simgesidir, 'derin' onun gücünün simgesidir. Yöneticinin gücü elinden kaçırması, 'balığın derinlerden su

yüzüne çıkması'dır. Ödül ve ceza, 'ülkenin etkin araçları'dır ve kimseye açık edilmemelidir.

37.

Hiçbir şey yapmama (eylemsizlik) 'wu-wei' halidir. Taoculuğun temel kavramlarından biri olan ve 'akıntıya karşı koymamak' ifadesiyle açıklanan wu-wei, bir çok yorumcuya göre pasifist bir tutum değildir. Davranışların hırsla, açgözlülükle, bencillikle yönlendirilmemesi anlamındadır.

J.C.Cooper'a göre (Erdemin Işığı, İ.Z.Eyüboğlu çevirisi.) 'etkinlik "dinginliğin odağı uğruna sallantılıdır ve yalnızca göklerin devinimiyle uyum içinde bulunan bir devinimi ister." Biricik gerekli "eylem" Tao ile uzlaşmadır.'

38.

Cleary ilk iki satırı şöyle okuyor:

Yüksek erdem talepkâr değildir
Bu yüzden erdemlidir
Alçak erdem ödülünü unutmaz
bu yüzden erdemli değildir.

Yine Cleary'e göre ilk satır şöyle de okunabilir; 'Yüksek erdem erdemli değildir.' İki bakımdan erdemli değildir; bir, ödün beklentisi içinde, maddi ya da manevi kazanç peşinde olmadığı için; iki, geleneksel ahlak sistemlerindeki 'erdem' tanımlarıyla ilgisi olmadığı için. Erdem ideogramı 'şükran' ve 'ödül' anlamlarını da verir. Bu bölüme göre, yalnızca Yol ve Yüksek Erdem yaratılmamıştır, bir çaba sonucu oluşmamıştır. Alçak erdem, yüksek insancıllık, yüksek görev bilinci, yüksek hürmet, bunların hepsi birer eylemdir; yüksek insancıllık dışındakiler için belirli yön-

temler kullanılır. Yüksek insancıllık da bir çaba sonucu elde edilir, ama taklit edilemez.

Le Guin 'erdem'i 'güç'le karşılıyor ve bu bölümde yukarıdan aşağıya doğru Taoist değerler dizgesinin anlatıldığını öne sürüyor; Yol, Yüksek İnsanlık, hakkaniyet ve -bunlardan çok daha aşağıda- görev bilinci.

Lao-tzu ve 'eski ustalar'ın yapıtlarından, bu arada Tao Te Ching'den ilham alarak yazıldığı öne sürülen bir Tao klasiği olan Wen-tzu'da yüksek insancıllık (ya da insanilik), yüksek görev (adalet) ve yüksek hürmet enine boyuna işlenmiştir.

39.

Cleary'nin yorumu:

Övgüyü yinelemek övgü değildir

Bu satır şöyle de okunabilir; 'En büyük övgüde övgü yoktur.'

Onlar mücevhere benzemek istemez

Soylular (bilgeler) belirli şablonlarla değerlendirilmek, sınıflandırılmak istemezler.

41.

Waley'nin yorumu:

en büyük kap en yavaş dolar

Han hanedanının büyük generali Ma Yüan gençliğinde kitap okumaktan hoşlanmaz, vaktini avlanmakla geçirirmiş. Ağabeyine bu huyundan şikayet ettiğinde şu cevabı alınış; "Yüksek ye-

tenekler geç gelişir. İyi zanaatkâr işini bitirmeden kimseye göstermez. Şimdi yapacağın en iyi şey hayattan keyif alman."

42.

Le Guin'e göre bu bölüm, Taoizmin kozmolojisini örnekler. Yin ve Yang, kusur ve değer, yıkım ve öz-yıkım tersine döner ve zıddını üretir.

Le Guin son dört satırın Taoizmi Konfüçyanizme, hatta Budizme bağladığı görüşünde.

43.

Bu bölüm Taocu strateji ustalarına ve siyasi bilim uzmanlarına göre önemli taktikler içermektedir.

44.

Le Guin burada ve başka bölümlerde şiirsel bir girişten sonra didaktik bir havanın hakim olduğuna dikkat çekiyor. Bu didaktizm, Le Guin'e göre, sonradan araya sokuşturulan yorumların eseri olabileceği gibi, Lao-tzu'nun yalın, sıradan, bayağı olana verdiği değere de uygun düşmektedir.

45.

Hareket, soğuğu yener,
dinginlik sıcağı yener.

Burada bedensel ve/veya zihinsel denge süreci anlatılıyor.

47.

Kapılarının önüne çıkmadan

Bu bölümde formel entelektüel bilgiye karşı soyut ve sezgisel bilginin dinamiği anlatılıyor; bu bilgiyle kişi 'ne kadar uzağa gitse o kadar az bilir.'

48.

Kaybede kaybede

Burada kaybetmekten kasıt, Yol'un gerçekliğinin önündeki psikolojik engelleri kaldırmaktır. Bu engeller benlik duygusunun ve dünyevi şartlanmaların eseridir.

49.

Cleary ilk satırı 'Bilgeler sabit fikirli değildir' şeklinde okuyor. Bu satır; "dünya için zihinleri bir yaparlar" yani dünyayı ruhsal açıdan birleştirirler şeklinde de okunabilir.

İnsanların kulaklarını ve gözlerini çevirdiği şeye

Bilgeler, hiçbirini ayırd etmeden bütün insanlara özen gösterir. Başka bir okuyuş da "insanlar gözlerini ve kulaklarını (bilgelere) diker" şeklindedir ve halkın bilgeleri örnek aldığını anlatır.

50.

Cleary ilk satırı şöyle okuyor:

Yaşamdan çıkar, ölüme gireriz.

Waley şöyle okuyor:

Yaşamı amaçlayan, ölüme koşar.

Cleary'nin yorumu:

Bazı yorumcular 'onda üç' rakamını 'onun üçü, bazıları da 'on ve üç' yani onüç olarak okurlar. Onüç olarak okuyanlar bedenin onüç bölgesi, ya da onüç ruhsal deneyim hakkında varsayımlar ileri sürerler.

Che'ye göre:

Hayatın peşindekiler, beslenmek için hayatın özünü ararlar. Ölümün peşindekiler duygusal zevklerle kendilerini tüketirler. Eyleme geçmeyi bilip durmasını bilmeyenler, konuşmayı bilip susmasını bilmeyenler, düşünmeyi bilip unutmayı bilmeyenler tükenişlerine koşar, başka deyişle 'ölümlerine zemin hazırlarlar.'

Bu rakamı onda üç ya da yüzde otuz şeklinde okuyanlar insanların yalnızca onda üçünün herhangi bir ilkeye göre hareket ettiğini öne sürerler. Bazı yorumculara göre bu bölüm çağın askeri koşullarına göre değerlendirilmelidir.

Çünkü onlara ölüm yoktur

Ölüme zemin hazırlamamak, hiçbir şeye bağlı kalmamak, zayıflıklardan kurtulmak şeklinde yorumlanmalıdır.

Waley'nin yorumu:

Askeri terminolojide 'ölmek için giden, zaferle geri döner.' Buna karşılık 'Hayata koşan', ölümle karşılaşır. Burada Hedonistler, yaşamın amacının bedensel ve ruhsal zevklerle doyuma ulaşmak olduğuna inananlar eleştiriliyor. Ama yaşamı 'aşırı beslemek' kendi sonunu hazırlar ve ölümle sonuçlanır ki, bu da askeri bir terimdir. Sıradan insanlar onüç uzuvlarını ya hayat için, ya da ölüm için kullanırlar.

Ch'u Ta-Kao'nun yorumu:

Bu bölüm hakında çok farklı yorumlar yapılmıştır, bunların arasında Wang Pi'ninki en anlamlısıdır. Wang Pi üçün birinin, üçte bire ya da biraz daha fazlaya karşılık olduğunu söyler. Ya-

şamın en uç sınırı üçte birdir, ölümün en uç sınırı da üçte birdir. Yaşamak için fazla hevesli olanlar, çabalarıyla yaşam sınırını aşarlar ve ölümün sınırını zorlarlar. Eylemlerinde yaşamayı bir amaç olarak benimsemeyenler, ölüm sınırından uzak dururlar.

52.

anne... çocuk

Cleary'e göre anne enerjiyi, varlığın kaynağını, Tao'nun üretken yönünü temsil eder. Buna karşılık çocuk, ide'ler, yaratılar ve sonsuz biçimlerdir. Çocuğun değişen, yenilenen doğasının bilincinde olmak, kişiyi anneye, yani yenilenmenin kaynağına götürür; böylece yaratılar değişse de kaynak enerji değişmez; insanlık kuşaklar boyunca anneyi canlı tutar.

Le Guin'e göre geri dönüşleri anlatan bu bölüm, merkezi her yerde, çapı sonsuz olan bir çember gibi kitaptaki bütün temalardan parçalar içerir.

53.

Le Guin bu bölüm için "İşte size kapitalizm!" diyor.

54.

Birçok yorumcu, bu bölümün dilini ve içeriğini Lao-tzu'nun öğretisinden uzak bulup şerh koymamış. Le Guin de "ev, yöre, ülke, dünya" sıralamasını fazla mekanik buluyor ve Lao-tzu'nun dilinin genelde daha çarpıcı ve genelgeçer değerlere karşı olduğunu savunuyor.

55.

Bebek, Taocu düşünce açısından anlamlı bir metafordur; iyi-kötü, vahşi-uysal ayırd etmeden bütün varlıklara aynı ilgiyle, üstelik özgecilik taslamadan yaklaşır. Le Guin'e göre bu bölüm, do-

ğum, gençlik, olgunluk, yaşlılık, ölüm döngüsünün 'Yol olmadığına' işaret ediyor. Bizler doğar, filizlenir, çiçek açar ve solarız. Yol solmaz. Biz dalgalarız, Yol'sa deniz.

56.

Hsuan t'ung (*"gizemli aynılık"*):

hsuan "derin" ya da "gizemli" anlamlarını verir; t'ung ise "özdeşleşme", "bir olma", "aynılık" karşılığındadır.

60.

Hayaletler kendi başlarına kötü değildir, ama birini ele geçirdiler mi, tehlikeli olabilirler. Waley'e göre 'iktidar' hayaleti yöneticiyi ele geçirirse, yönetici hem kendine, hem halkına zarar verir.

66.

'Nehir ve deniz' bütün nehirler ve denizler için, yüz küçük ırmak da bütün ırmaklar için söylenmiştir. Eski Çin düşüncesinde yüz ve on bin rakamları, söz konusu şeyin tümünü kapsayan bir deyim olarak kullanılır.

67.

Ch'u Ta Kao, 'merhamet' ve 'alçakgönüllü' yerine 'sevgi' ve 'tutumlu'yu kullanıyor. D.C. Lau 'merhamet' yerine 'şefkat'i tercih ediyor.

68.

Wang Pi'ye göre Shih piyadelerin komutanıdır. Piyadelerin komutanı savaş arabasına binerdi. Yine Wang Pi'ye göre wu 'hızlı gitmek' anlamını yüklenir. Waley, diğer çevirilerde yer alan 'en iyi asker, askere benzemez' ya da 'en iyi savaşçı, silahı olmayandır' gibi ifadelerin eksik olduğunu düşünüyor.

69.

Waley'nin çevirisinden alınan bu bölüm, diğer yorumcularınkinden oldukça farklı olmakla birlikte, yan ve derin anlamları daha fazla göz önüne aldığı için, otantik metne hepsinden daha yakın olduğu izlenimini vermektedir. Örneğin 'En büyük felaket hücum edecek düşman bulamamaktır' (The greatest of all calamities is to attack and find no enemy) dizesindeki *no enemy* deyimini Waley şöyle açıklıyor:

"Çin'de feodal dönemin son safhasını oluşturan imparatorluğun kuruluşu sürecinde hakim slogan, 'Gökyüzünün altında düşman kalmayacak' (No enemy under heaven) idi. Her devlet, diğer bütün devletleri yönetimi altında birleştireceği günün özlemi içindeydi. Realistler bu sloganı iç siyasete uygulayarak, her türlü miuhalefete ve eleştiriye tavır alan bir tutum içine girdiler. Böyle bir tavrın 'sevgi', 'merhamet', 'şefkat' ve 'acımak' gibi kavramları dışlayacağı açıktır. Çağdaş yorumcuların çoğu, *no enemy* deyimini 'düşmanını küçümsemek' şeklinde alıp asıl anlamı kaçırdılar. Ancak Wang Pi'nin bu deyimi çok iyi anladığını ve yorumunu yaparken tarihsel koşullar içinde değerlendirdiğini görüyoruz."

Bölümün başında sözü edilen kurmay Waley'e göre Lü Shih Ch'un Ch'iu'da sözü edilen Wang Liao veya I Liang'dır.

70.

Waley'nin yorumu:

"Bilge kişi abayla dolaşır,
giysisinin altında yakut taşır"

Kadim Çin'de zenginler, savaş sırasında köylü giysileriyle dolaşır, değerli taşlarını giysilerinin altında taşırlardı. 'Aba giymek'

zaman içinde 'bildiğini kendine saklamak' gibi mecazi bir anlam kazandı.

71.

Waley, Bilge'nin öğretisinin temelde 'insanlara, sağlıklı olduğunu sandıkları şeyin aslında hastalık olduğunu anlatmak' olduğuna inanıyor; 'erdem sayılan şeyler (insancıllık, ahlak, adab, töreler) aslında kötülüktür; değer verilen şeyler (lüks yaşam, şan, şöhret, güç) son derece değersizdir.'

72.

'Şunu dışlar, bunu alır' için 12. bölüme bakın.

73.

Waley'nin yorumu:

'Gökyüzü nefret ettiğinden nefret eder;
nedenini kimse bilmez.'

Gökyüzü, (doğaya aykırı olduğu için) kan dökmekten nefret eder. Gökyüzünün iradesini hiçe sayanlar, kaderin ağına düşmeye mahkumdur. Bu argüman, pasifist Mo Tzu okulunun geleneksel görüşüdür.

74.

onları yakalayıp canlarına kıymaya
kim cesaret eder?

D.C.Lau bu dizeyi farklı yorumluyor:

Onları yakalayıp ölüme mahkûm etsem,
Cesaret sahibi kimse kalır mı?

'Yontu ustasının işini yapmaya kalkan,
elini sakatlamazsa şanslı sayılır.'

Waley bu dizenin, 'Herkes kendi işiyle uğraşsın' özdeyişinin bir çeşitlemesi olduğunu savunuyor.

77.

fazla olandan alır,
az olana verir.

Ch'u Ta-Kao bu satırları 'Dışbükeyden alır, İçbükeye verir' şeklinde okuyor.

78.

Halkın çamurunu kabullenen kişi
Ülkenin efendisi olur

Huainan ustaları paradoksal görünen bu deyişi açıklamak için hoş bir öykü anlatırlar. Bir zamanlar bir ülkenin lideri, komşularının istilacı niyetlerinden haberdar olmuş. Bu istihbaratı alan yönetici ve bakanlar kendilerini suçlayıp birbirlerinden özür dilemeye başlamışlar. Yönetici yönetiminin hatalı olduğunu söylemiş, bakanlar işlerini iyi yapamadıklarını söylemişler. Bu toplantıları izleyen bir casus durumu komşu devlete bildirince, komşu devletin liderleri, yöneticileri bu denli sorumluluk sahibi olan bir ülkeye saldırmamaya karar vermişler.

Doğru söz çatlak ses gibidir

D.C.Lau bu satırı 'Doğru söz paradoksal görünür' şeklinde okuyor.

79.

Büyük düşmanlar barış yapınca
bir miktar düşmanlığın kalması kaçınılmazdır.

Waley bu satırı şöyle okuyor:

Huzursuzluğu,
yeni huzursuzluklar açacak şekilde bastırmanın adı
başarı mıdır?

Cleary ilk iki satırı şöyle yorumluyor:

Bu satırlar ister istemez yirminci yüzyıldaki dünyamızı, özellikle iki dünya savaşının ardından ortaya çıkan bölgesel huzursuzlukları, 40 yıl süren soğuk savaş dönemini, sömürgeci anlayışın siyasi ve ekonomik sonuçlarını çağrıştırıyor.

80.

Cleary'nin yorumu:

Sandalları, arabaları olabilir,
ama onlara binmezler.

İdeal devlette halk, başka bir yere gitmeyi düşünmez.

Le Guin'in yorumu:

Hristiyan ve Kartezyen düalizmi, ruh-madde karşıtlığı, Hristiyanlıktan ve Descartes'dan çok önceleri bilinen bir çatışkıydı. Lao-tzu, bedeni azımsayıp kafalarında yaşayan materyalist düalistlerle, yine bedeni azımsayıp öte dünya için yaşayan dinci düalistlere sesleniyor; hayatı doya doya yaşayın, bedeninizden başka gidecek bir yeriniz yok, diyor. Cennet ve dünya

birdir. Şehrinizin sokaklarında yürürken, cennetin Yol'unda yürürsünüz.

81.

Ch'u Ta-Kao, ilk iki satırı, 56. bölümün girişi gibi okuyor;

Bilen konuşmaz
Konuşan bilmez.

Bir Çin atasözüne göre 'Doğru söz kulağı incitir.' Bir Arap atasözü 'Gerçeğin okunu fırlatmadan önce ucunu bala batır' der. Gerçekler egoyu tatmin için söylenirse güzel değildir. Güzel sözler ard niyetle söylenirse gerçek değildir.

İçindekiler

Giriş 7
1. Yol Kılavuz Olabilir 13
2. Herkes Güzele Güzel Dese 14
3. Erdemin ve Ahlâkın Yüceltilmemesi 15
4. Yol Boş Bir Kap Gibidir 16
5. Gökyüzü ve Yeryüzü İnsafsızdır 17
6. Vadideki Ölmeyen Ruh 18
7. Gökyüzü Sonsuzdur, Yeryüzü Ölümsüzdür 19
8. En Büyük İyilik Su Gibidir 20
9. Oku Sonuna Kadar Ger 21
10. Huzursuz Ruhunun Çözülmesi 22
11. Otuz Ok Bir Merkezde Buluşur 23
12. Renkler 24
13. Yüceltme ve Yergi Kafayı Bulandırır 25
14. Bakınca Göremezsin 26
15. Geçmişin Yetenekli Savaşçıları 27
16. Boşluğun Zirvesine Ulaş 28
17. Çok Büyük Yöneticiler 29
18. Büyük Yol'dan Sapınca 30
19. Bilgeliği Bırak, Bilgiden Geç 31

20. Öğrenmekten Geç, Derdin Kalmaz 32
21. Üstün Erdeme Ulaşmak İçin 34
22. İncelikli Davranırsan Bütünlüğünü Korursun 35
23. Az Konuşmak Doğallıktır 36
24. Parmak Ucunda Yürüyen Ayağa Kalkamaz 37
25. Şekilsiz, Farklılaşmamış Bir Şey 38
26. Ağır Hafifin Temelidir 39
27. İyi İşler 40
28. Erkekliği Bil 41
29. Dünyayı Elde Etmek İstersen 42
30. Liderlere Yol'u Gösteren 43
31. İyi Silahlar 44
32. Yol Sonsuzdur, Ama Adı Yoktur 46
33. Başkasını Bilen 47
34. Yüce Yol Evrenseldir 48
35. Yüce Düşünceye Sarılınca 49
36. Şikayetçiysen 50
37. Yol Hiçbir Şey Yapmaz 51
38. Yüksek Erdem 55
39. Kadim Günlerdeki Birlik 57
40. Yolun Hareketi Geri Dönüşlüdür 58
41. Üstün İnsana Yol'dan Söz Etsen 59
42. Yol Bir'den Doğar 60
43. Dünyadaki En Yumuşak Şey 61
44. Ad ve Beden 62
45. En Kusursuz 63

46. Dünyada Yol Varsa 64
47. Kapılarının Önüne Çıkmadan 65
48. Öğrendikçe 66
49. Bilge'nin Benliği Yoktur 67
50. Yaşamdan Ölüme 68
51. Yol Hayat Verir 69
52. Dünyanın Bir Başlangıcı Var 70
53. Yol'a Girdikten Sonra 71
54. Sağlam Yapılar Çökmez 72
55. Gizli Erdemin Gücü 73
56. Bilen Konuşmaz 74
57. Ülkeyi Açıklıkla Yönet 75
58. Yönetim Müdahaleci Değilse 76
59. İnsanı Yönetip Kutsala Hizmet Etmek 77
60. Büyük Bir Ülkeyi Yönetmek Balık Pişirmeye Benzer 78
61. Büyük Ulus Aşağı Doğru Akar 79
62. Yol Bütün Şeylerin Eksenidir 80
63. Geri Dur 81
64. Hareketsiz Duran Kolay Tutulur 82
65. Eskilerde Yol'u İzleyenler 83
66. Nehirlerin ve Denizlerin Seviyesi 84
67. Bütün Dünya 85
68. En İyi Arabacı 86
69. Kurmay Der Ki 87
70. Sözlerimi Anlamak, Uygulamak Çok Kolay 88
71. Bilmediğini Bilmek En İyisidir 89

72. Halk Senden Çekinmiyorsa Üzülme 90
73. Cesareti Gözüpekliğinden Gelen, Cana Kıyar 91
74. Halkta Ölüm Korkusu Yoksa 92
75. Halkın Açlığı 93
76. İnsan Doğarken 94
77. Gökkubbenin Yol'u 95
78. Yeryüzünde Hiçbir Şey 96
79. Büyük Düşmanlar Barış Yapınca 97
80. Küçük Ülkenin Ahalisi Az Olur 98
81. Bilen Söylemez 99
Notlar 101
Kaynaklar 142

Kaynaklar

Cleary, Thomas. *The Essential Tao.* Harper Collins, 1991.

Waley, Arthur. *The Way and Its Power:* A Study of the Tao Te-ching and Its Place in Chinese Thought. George Allen & Unwin, London, 1956.

D.C.Lau. *Lao Tzu-Tao Te Ching.* Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, 1963.

Watts, Alan. *Tao: The Watercourse Way.* Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, 1981.

Ch'u Ta-Kao. *Tao Te Ching.* George Allen & Unwin for Buddhist Society, London 1937.

Needham, Joseph. *Science and Civilization in China,* 5 cilt, Cambridge University Press, 1974.

Bhagwan Shree Rajneesh, *Tao.* The Lama Foundation, 1974.

Le Guin, Ursula K. *Lao Tzu-Tao Ta Ching: A Book About The Way and The Power of The Way.* Shambala, Boston & London, 1997.

YAYINLARIMIZDAN

KADIN

TÜRKİYE'DE KADIN *Aytunç Altındal*
HAVVA'NIN ÖRTÜLÜ YÜZÜ *Dr. Neval El Saadavi*
DOKUZLAR ÇEMBERİ *Cherry Gilchrist*

ÇEVRE

DÜNYA MİRASI İSTANBUL *Mustafa Izberk*
İNSAN HAKLARI VE ÇEVRE *Oktay Ekinci*
İSTANBUL'U SARSAN 10 YIL *Oktay Ekinci*
İSTANBUL DOSYALARI *Oktay Ekinci*
MİMARLIK VE ÇEVRE *Yücel Gürsel*
BİR BAŞKA MİMARLIK *Gürhan Tümer*
PARK OTEL OLAYI *Remzi Gökdağ*
BİR BAŞKENTİN İMARI (Büyük Boy) *Prof. Dr. Gönül Tankut*
EKOPOLİTİKA *Mehmet Arif Demirer*
AKDENİZ FOKU (I. Hamur) *Dr. Bayram Öztürk*
BALİNALAR VE YUNUSLAR (I. Hamur) *Dr. Bayram Öztürk*

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI

TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ İLİŞKİLER MODELİ *Erol Mütercimler*
TÜRK-JAPON İLİŞKİLERİ VE ERTUĞRUL FACİASI *Erol Mütercimler*
TÜRKİYE VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE
EKONOMİK İSTİKRAR UYGULAMALARI *Dr. Sudi Apak*
DARBELER, "DEMİRKIRAT"LAR ve 27 MAYIS *Sadık Göksu*
YENİ DÜNYA DÜZENİ *Halid Özkul*
LAİKLİK *Aytunç Altındal*
TÜRKİYE VE ORTODOKSLAR *Aytunç Altındal*

FELSEFE-DİN

ERMİŞ *Halil Cibran*
ERMİŞİN BAHÇESİ *Halil Cibran*
SÖZLER *Halil Cibran*
GEZGİN *Halil Cibran*
İNSANOĞLU İSA *Halil Cibran*
BİR DAMLA YAŞ VE BİR GÜLÜMSEYİŞ *Halil Cibran*
ÜÇ İSA *Aytunç Altındal*
FELSEFE YAZILARI *Doğan Özlem*
TARİH FELSEFESİ *Doğan Özlem*
MANTIK *Doğan Özlem*

PSİKOLOJİ-PARAPSİKOLOJİ

BİLİNÇ ALTINDAN AKLIN RUHUNA ULAŞMAK *M. Klein-Y. Oner*
SİZ DELİ MİSİNİZ? *S. Freud - M. Klein*
İNSANIN ÖTESİ *Yüksel Yazıcı*